

گزارش کارگاه سوم

تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی

تالاب‌های بین‌المللی هامون

(ویرایش دوم)

۱۹ و ۱۸ اسفند ۱۳۹۳ - زابل

شرکت سهامی آب منطقه ای
سیستان و بلوچستان

فرمانداری ویژه شهرستان زابل
و فرمانداران منطقه

طرح حفاظت از تالاب‌های
ایران

استاندارداری سیستان و بلوچستان

سازمان حفاظت محیط زیست

مهندسين مشاور سبز آوران هير مند

دانشگاهيان، محققين، فرهنگيان
و اندیشمندان

اداره کل محیط زیست استان
سیستان و بلوچستان

اداره کل منابع طبیعی استان
سیستان و بلوچستان

سازمان جهاد کشاورزی استان
سیستان و بلوچستان

با همکاری

سازمان های مردم نهاد، جوامع محلی و ذینفعان تالاب‌های بین‌المللی هامون، فرماندهی مرزبانی شهرستان زابل

اردیبهشت ۱۳۹۴

فهرست مطالب

صفحه	شرح
	بخش اول : کلیات
۷	
۷	۱-۱- مقدمه
۹	۲-۱- خلاصه مشخصاتی از تالاب‌های بین المللی هامون
۱۲	۳-۱- مروری بر کارگاه‌های اول و دوم
۱۳	۱-۳-۱- کارگاه آغازین
۱۷	۲-۳-۱- کارگاه دوم یا کارگاه تحلیل مشکلات و تهیه پیش نویس اولیه برنامه مدیریت
	بخش دوم : آغاز کارگاه سوم، سخنرانی ها و تشکیل کارگروه‌ها
۲۷	
۲۷	۱-۲- روند برگزاری کارگاه سوم، ثبت نام و افتتاح کارگاه
۲۸	۲-۲- سخنرانی‌ها
۲۸	۱-۲-۲- خوش آمد گوئی جناب آقای دکتر سعید محمودی مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۲۹	۲-۲-۲- سخنرانی جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
۳۰	۳-۲-۲- ارایه روند تدوین برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون، گزارش کارگاه‌ها توسط سرکار خانم مهندس آبتین از دبیرخانه مدیریت زیست بومی تالاب هامون
۳۰	۴-۲-۲- سخنرانی جناب آقای مهندس غلامرضا مالکی معاونت برنامه ریزی استانداری سیستان و بلوچستان
۳۲	۵-۲-۲- تشریح شیوه ادامه کار توسط جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
	بخش سوم : ساختارهای سازمانی
۳۵	
۳۵	۱-۳- تشریح نحوه بررسی و تدوین ساختار بین بخشی برای اجرای برنامه مدیریت
۳۵	۲-۳- تشکیل کار گروه‌ها
۳۸	۱-۲-۳- کار گروه ساختار سازمانی جوامع محلی و جمع بندی مباحث مطرح شده

فهرست مطالب

صفحه	شرح
۴۲	۳-۲- کار گروه ساختار سازمانی شهرستانی و جمع بندی مباحث مطرح شده
۴۷	۳-۲-۳ کار گروه ساختار سازمانی استانی و جمع بندی مباحث مطرح شده
۵۴	بخش چهارم : پروتکل‌های پایش
۵۴	۴-۱- تشریح نحوه بررسی و تدوین پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت
۶۰	۴-۲- تشکیل کار گروه‌ها
۶۰	۴-۲-۱ کار گروه پایش تنوع زیستی و جمع بندی هم اندیشی‌های مطرح شده
۶۰	۴-۲-۲ کار گروه ساختار سازمانی شهرستانی و جمع بندی مباحث مطرح شده
۶۱	۴-۲-۳ کار گروه ساختار سازمانی استانی و جمع بندی مباحث مطرح شده
۶۸	بخش پنجم : اختتامیه
۷۱	پیوست‌ها
۷۲	پیوست ۱- برنامه‌های کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون
۷۳	پیوست ۲- شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۳ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون
۷۶	پیوست ۳- شرکت کنندگان در کارگاه‌های کارگاه شماره ۳

فهرست جداول

شرح	صفحه
جدول ۱- ارزش‌های اصلی تالاب‌های بین‌المللی هامون	۱۴
جدول ۲- گروه‌های اصلی ذیربط در مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون سطح محلی، استانی، ملی	۱۵
برون مرزی	
جدول ۳- گروه بندی مشکلات و تهدیدات تالاب‌های بین‌المللی هامون در کارگاه دوم	۱۶
جدول ۴- هدف راهبردی ۱: رسیدن به وضعیت مطلوب محیط زیست، مطالعات، آمایش سرزمین و	۱۹
بزهوش	
جدول ۵- هدف راهبردی ۲: رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها	۲۱
جدول ۶- هدف راهبردی ۳: مشارکت مردمی، اطلاع رسانی و مسائل اقتصادی- اجتماعی	۲۴
جدول ۷- هدف راهبردی ۴: ارتقای همکاری های بین المللی در خصوص حفاظت و مدیریت	۲۵
تالاب‌های بین المللی هامون	
جدول ۸- ساختارهای بین بخشی موجود در سطح جوامع محلی	۳۹
جدول ۹- ساختارهای سازمانی در سطح شهرستان	۴۲
جدول ۱۰- ساختارها و کار گروه‌های سازمانی در سطح استان	۴۸
جدول ۱۱- ویژگی‌های تنوع زیستی مورد پایش در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون	۶۳
جدول ۱۲- ویژگی‌های پایش منابع آب و خاک در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون	۶۴
جدول ۱۳- ویژگی‌های پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی	۶۵
هامون	

فهرست نمودارها

شرح	صفحه
فلوچارت ۱- ساختارهای بین بخشی در سطح محلی	۴۰
فلوچارت ۲- ساختارهای بین بخشی در سطح شهرستان	۴۳
فلوچارت ۳- ساختار پیشنهادی سازمانی و بین بخشی در سطح شهرستان	۴۵
فلوچارت ۴- ساختارهای بین بخشی در سطح استان	۴۹
فلوچارت ۵- ساختارهای پیشنهادی بین بخشی در سطح استان	۵۲

فهرست تصاویر

صفحه	شرح
۱۳	تصویر ۱- مشارکت معتمدین و ریش سفیدان در کارگاه
۱۴	مجموعه تصاویر ۲- بازدید میدانی انجام شده در کارگاه اول تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب
۱۸	مجموعه تصاویر ۳- نماهایی از کارگاه دوم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب
۲۷	تصویر ۴- مراسم افتتاحیه کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون
۲۸	تصویر ۵- سخنرانی جناب آقای دکتر محمودی مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۲۹	تصویر ۶- سخنرانی جناب آقای مهندس سلیمانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
۳۱	تصویر ۷- سخنرانی جناب آقای مهندس مالکی معاونت برنامه ریزی استانداری سیستان و بلوچستان
۳۳	تصویر ۸- حضور اقشار مختلف مردم محلی، ذینفعان و مسئولین در کارگاه سوم
۳۳	تصویر ۹- نمایی از پرسش و پاسخ ها در کارگاه سوم
۴۱	مجموعه تصاویر ۱۰- ارایه نتایج کارگروه ساختار جوامع محلی
۴۶	تصویر ۱۱- شیوه کار در هم اندیشی تدوین ساختار شهرستانی
۴۶	تصویر ۱۲- ارایه نتایج کار گروه ساختار شهرستانی
۴۷	تصویر ۱۳- شیوه کار در هم اندیشی تدوین ساختار استانی
۴۷	تصویر ۱۴- ارایه نتایج کار گروه ساختار استانی
۶۱	تصویر ۱۵- کارگروه تنوع زیستی در کارگاه شماره ۳
۶۲	تصویر ۱۶- بخشی از کار کرد کار گروه پایش منابع آب و خاک در کارگاه شماره ۳
۶۲	تصویر ۱۷- بخشی از کار کرد کار گروه پایش اقتصادی و اجتماعی در کارگاه شماره ۳
۷۰	تصویر ۱۸- نمایی از کارگاه و حضور اقشار مختلف در کنار یکدیگر
۷۰	تصویر ۱۹- عکس یادگاری از کارگاه مشورتی تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون

بخش اول کلیات

۱- کلیات

۱-۱- مقدمه :

تالاب‌ها از مهمترین محیط‌های مولد حیات و گهواره‌های تنوع‌زیستی دنیا بوده و با فراهم کردن آب و قابلیت زادآوری اولیه نقش مهمی در بقای گونه‌های بی‌شماری از گیاهان و جانوران وابسته به خود ایفا می‌کنند، به شکلی که دارا بودن تنوع گونه‌ای از پرندگان، پستانداران، خزندگان، دوزیستان، ماهیان و بی‌مهرگان، وابسته به تالاب‌ها بوده و تالاب‌ها ذخیره‌گاه‌های ژنتیکی گیاهی و جانوری محسوب می‌شوند.

وضعیت در تالاب‌های کشور چندان مطلوب نبوده و تعادل‌های اکولوژیک آنها نیز در حالت شکننده و ناپایداری قرار گرفته است که ضرورت اقدامات فوری و اساسی را می‌طلبد. مهمترین مشکلات تالاب‌های کشور کاهش حجم آب در اثر عوامل طبیعی و انسانی، ورود آلاینده‌ها و کود و سم به تالاب‌ها و عدم رعایت حریم زیست‌محیطی و اکولوژیکی تالاب‌ها است و در عین حال تغییرات کاربری اراضی تالابی، عدم رعایت حق‌آبه طبیعی محیط‌های طبیعی از سوی مجریان مختلف طرح‌های آبی، عدم ملاحظات زیست‌محیطی در پروژه عمرانی ورود آلاینده‌های مختلف بیولوژیکی، شیمیایی و فیزیکی به محیط‌های تالابی، شکار و صید غیرمجاز، بی‌رویه و قاچاق، خشکسالی‌های پی در پی که قطعا بخشی از آن به دلایل تغییرات اقلیمی در سطح جهانی تاثیر می‌گذارد و بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آبی زیرزمینی در اطراف تالاب‌ها از دیگر علل تخریب تالاب‌های کشور هستند.

از ۲۴ تالاب ثبت شده ایران در کنوانسیون رامسر، تالاب‌های «شورگل، یادگارلو و درگه سنگی»، «مجموعه تالاب انزلی»، «آلاگل، آلاگل و آجی‌گل»، «شادگان، خورالامیه و خورموسی»، «نیریز و کمیجان»، «اتهای جنوبی هامون پوزک» و «هامون صابری و هامون هیرمند»، ۷ تالاب بین‌المللی ثبت شده کشورمان در کنوانسیون رامسر هستند که در معرض

تغییرات اکولوژیکی بوده و به همین دلیل در فهرست «مونترو» رامسر قرار گرفته‌اند.

بدین ترتیب تالاب‌های «انتهای جنوبی هامون پوزک، هامون صابری و هامون هیرمند» هر دو در سال ۱۹۹۰ به دلیل ایجاد سازه‌های آبی در افغانستان، تخصیص آب برای مقاصد شرب و کشاورزی از سوی ایران و افغانستان و ورود ماهی غیربومی «آمور» که وسعت نزارهای منطقه را کاهش داده است در فهرست قرمز کنوانسیون رامسر قرار گرفته‌اند.

تالاب‌های بین‌المللی هامون یکی از دریاچه‌های کویری و بیابانی شرق کشور بوده که شامل سه قسمت هامون پوزک در شمال شرقی، هامون صابوری در شمال و شمال غربی و هامون هیرمند در غرب و جنوب غربی سیستان واقع شده‌اند. اغلب در سال‌های پرآبی و در فصل بهار بعد از بروز سیلاب رودخانه هیرمند و انشعابات آن سه هامون به یکدیگر متصل می‌گردند.

هر چند در حال حاضر علیرغم وجود میثاق‌های بین‌المللی محیط زیستی، اکوسیستم‌های طبیعی و انسان ساخت با انواع مشکلات روبرو هستند، ولی اگر همین تعداد محدود از توافق و قراردادهای بین‌المللی زیست محیطی وجود نداشت، عمل حفاظت و نگهداری از محیط زیست به مراتب مشکل‌تر از آنچه امروز با آن مواجه هستیم، می‌بود. قوانین و معاهدات بین‌المللی پایه اجرا و بعمل درآوردن اصول و قوائد زیست محیطی در سطح جهانی می‌باشند. آنها نه تنها استانداردهای جهانی را تعیین می‌کنند بلکه صرف وجود آنها در صحنه جهانی اغلب دولت‌ها را به امضا معاهدات و یا تدوین قوانین داخلی خود ترغیب می‌کنند.

با توجه به تاثیر منفی عوامل طبیعی و انسانی بر تالاب‌های بین‌المللی هامون و سیر قهقراپی کارکردهای آن مقرر گردید به منظور تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی این تالاب‌ها با استفاده از دیدگاه‌های کلیه ذینفعان و از طریق بکارگیری اصول دوازده گانه رویکرد زیست بومی به صورت گام به گام و طی چهار کارگاه اقدام اولیه صورت پذیرد.

گزارش حاضر شرح وقایع و هم‌اندیشی‌های شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین و

تهیه برنامه جامع مدیریت یکپارچه و زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون و ارایه نتایج تصمیمات اتخاذ شده در این کارگاه است که در ۱۸ و ۱۹ اسفند ماه سال ۱۳۹۳ در شهرستان زابل برگزار گردید.

۱-۲- خلاصه مشخصاتی از تالاب‌های بین‌المللی هامون:

هامون مجموعه تالابی وسیعی است که مشتمل بر دریاچه، برکه‌ها و باتلاق‌ها بوده و سطح آن مرتباً در حال نوسان و تغییر است. اهمیت هامون در آن است که دریاچه‌های کم و بیش دائمی داشته و دارای آب شیرین است. در منطقه سیستان، سه هامون به نامهای پوزک، صابری و هیرمند قرار دارد. این هامونها به طور مجزا از منابع آبی جداگانه تغذیه می‌شوند. هامون پوزک از طریق رود هیرمند و شاخه آن پریان رود، رود خاش و خوسپاس تغذیه می‌شود. هامون پوزک از دو هامون دیگر با دوام‌تر است. بخش اعظمی از این تالاب در استان نیمروز افغانستان و قسمت کمی نیز در کشورمان ایران قرار گرفته است. مساحت قسمت اصلی هامون پوزک در حدود ۴۱۹ کیلومتر مربع است. هامون صابری در شمال غربی دشت سیستان بین قسمتی از خاک ایران و افغانستان واقع شده و نسبت به هامون پوزک بزرگ‌تر می‌باشد. هامون صابری از طریق رودخانه‌های فراه و هاروت و همچنین از هامون پوزک تغذیه می‌شود. قسمت جنوبی هامون صابری که در ایران واقع است، از عمق بیشتری برخوردار است. مساحت قسمت اصلی هامون صابری در حدود ۱۰۲۹ کیلومتر مربع می‌باشد. هامون هیرمند در غرب دشت سیستان واقع شده و از طریق رود سیستان و رودخانه‌های شور و همچنین هامون صابری تغذیه می‌شود. جریانات سطحی و ناچیزی هم از شرق، شمال و غرب وارد هیرمند می‌شود. تنها نقطه مرتفع سیستان کوه خواجه است که در موقعیت جغرافیائی طول (۶۱ درجه و ۱۴ دقیقه) و عرض (۳۰ درجه و ۵۶ دقیقه) و در محیط پیرامونی هامون هیرمند قرار دارد. مساحت قسمت اصلی هامون هیرمند در حدود ۴۱۱ کیلومتر مربع است.

با توجه به جهت شیب هامونها، آب مازاد هامون پوزک به هامون صابری و آب مازاد هامون صابری به هامون هیرمند سرازیر می‌گردد، به طوری که در مواقع پر آبی معمولاً هامونها به هم متصل می‌گردند. در این حالت هامونها در جهت شمال شرقی به ماوراء مرز ایران و افغانستان توسعه پیدا

کرده و وسعت قابل ملاحظه‌ای را تشکیل می‌دهند. این هامونها در سیلابهای شدید، آب را از انتهای جنوبی هامون هیرمند و از آبراهه‌های طبیعی به نام رود شيله به طرف گود زره تخلیه می‌کنند. اختلاف رقوم آب در هامون هیرمند و گود زره زیاد نیست و لذا جریان طبیعی بین هامونها و گود زره باعث می‌شود که آب هامون شور نگردهد.

بخشی از این دریاچه پهناور با عنوان تالاب بین‌المللی هامون به وسعت ۵۰ هزار هکتار در تاریخ ۱۹۷۵/۶/۲۳ با شماره 21R007 در کنوانسیون بین‌المللی رامسر به ثبت رسیده است. پناهگاه حیات وحش هامون نیز با مساحتی بالغ بر ۲۹۳۰۳۱ هکتار طی مصوبه شماره ۸ مورخ ۱۳۵۷/۱۲/۱۸ شورایعالی محیط زیست کشور به مجموعه مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست پیوست. مدیریت این منطقه تحت نظر اداره کل حفاظت محیط‌زیست استان سیستان و بلوچستان می‌باشد.

سیمای پناهگاه حیات‌وحش هامون در یک طبقه‌بندی کلی دربرگیرنده اراضی مسطحی است که توسط اراضی به نسبت مرتفع‌تر احاطه شده و بصورت گودال وسیعی محدوده مجموعه تالاب‌های هامون را تشکیل می‌دهند. در سال‌های اخیر بعثت خشکسالی‌های پیایی و همچنین احداث سدهای متعدد بر روی رودخانه‌های منتهی به تالاب هامون و استفاده از آب آنها برای مصارف کلان کشاورزی و شرب، ورودی آب به این تالاب کاهش قابل توجهی داشته و تنها در مواقع پرآبی و با ورود آب ناشی از سیلاب‌های غیرقابل کنترل بخشی از تالاب آبدار می‌شود. علاوه بر اراضی که در هنگام وجود آب زیر پوشش تالاب قرار می‌گیرند، بخشهایی از محدوده پناهگاه حیات‌وحش هامون بعثت اختلاف ارتفاع (که بخشی از آن بعثت پر شدن گودال‌ها توسط شن و ماسه است) همواره خشک بوده و در حال حاضر بصورت زیستگاهها و رویشگاههای خشکی مطرح هستند. زیستگاههای خشکی مذکور و همچنین محدوده تالاب‌ها در هنگام بی‌آبی بطور عمده پوشیده از گز، شور و سایر گیاهان شور دوست هستند. همچنین در این مناطق باقی‌مانده گیاه نی بصورت ریزوم و ساقه‌های خشکیده به چشم می‌خورد.

در پناهگاه حیات‌وحش هامون ۵۵ گونه گیاهی متعلق به ۲۰ خانواده شناسایی شده است که از این میان خانواده‌های Chenopodiaceae و Gramineae بالاترین درصد فراوانی جنس و گونه را نسبت

به سایر خانواده‌ها دارا هستند. از میان گونه‌های گیاهی منطقه تنها یک گونه از لحاظ حفاظتی باید مورد حمایت قرار گیرد که آن نیز بر اساس طبقه بندی اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی (IUCN) جزو گیاهان آسیب پذیر (VU) طبقه‌بندی شده است.

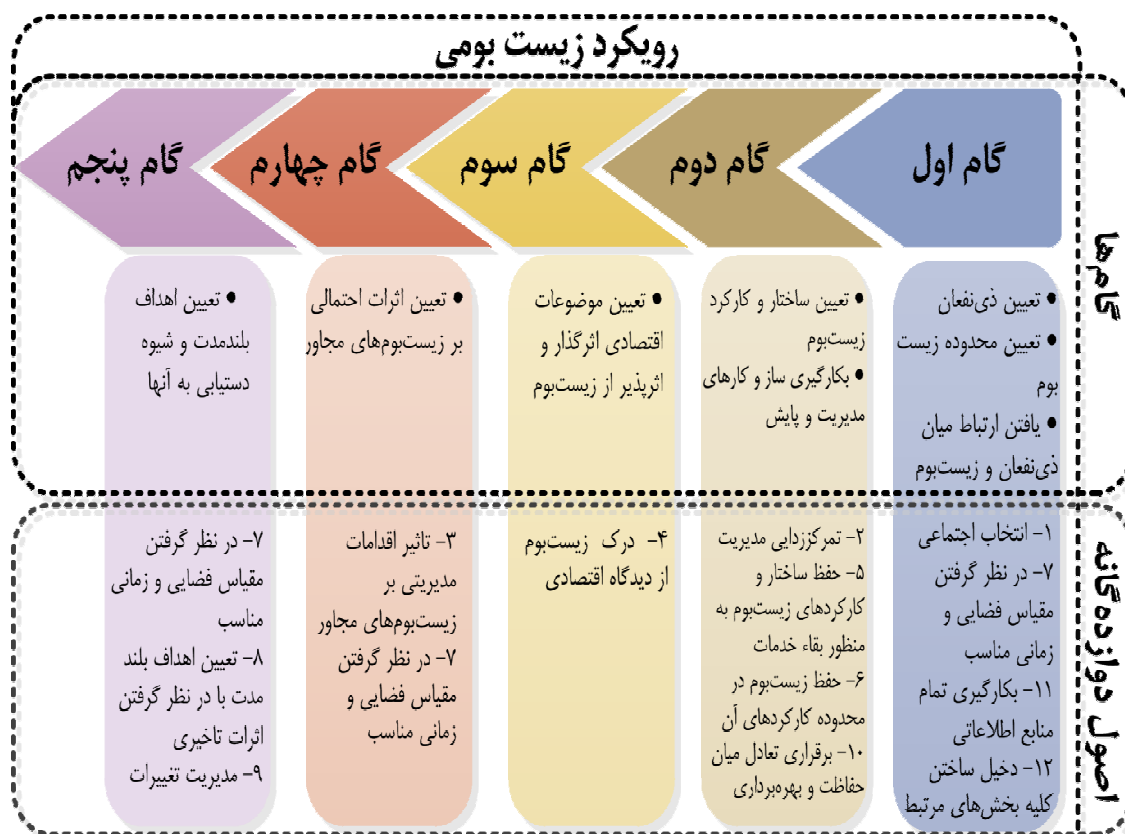
از تعداد ۱۶۰ گونه پستاندار وحشی موجود در ایران (منبع دیده‌بان محیط زیست و حیات وحش ایران، در منابع دیگر ارقام ۱۶۵ "هرمز اسدی" و ۱۹۴ "بی نام، چکیده وضعیت حیات وحش ایران" نیز ذکر شده است) تعداد ۳۰ گونه متعلق به ۷ راسته و ۱۷ خانواده در پناهگاه حیات‌وحش هامون حضور دارند. از مجموع ۵۱۵ گونه پرنده شناسایی شده در ایران، تعداد ۱۸۳ گونه متعلق به ۴۶ خانواده در محدوده فوق‌الذکر حضور دارند که از این تعداد ۶ گونه در طبقه بندی IUCN و تعداد ۵ گونه در مقررات بین‌المللی CITES و تعداد ۲۹ گونه طبق مقررات ایران در زمره پرندگان حمایت شده و تعداد ۱۲ گونه جزو گونه‌های در حال انقراض قرار گرفته‌اند. از تعداد کل خزندگان شناسایی شده در ایران که جمعاً ۲۰۹ گونه هستند تعداد ۴۴ گونه متعلق به ۹ خانواده در محدوده پناهگاه حیات‌وحش هامون شناسایی شده است. همچنین از تعداد کل دوزیستان ایران که ۱۷ گونه هستند، تعداد ۷ گونه در محدوده مورد مطالعه حضور دارند. پناهگاه حیات‌وحش هامون که بعنوان یک عرصه آبی فصلی مطرح است، دارای تعداد ۲۲ گونه ماهی از ۴ خانواده می‌باشد.

اهمیت این دریاچه نه تنها به خاطر امکان پرورش و صید ماهی، تأمین علوفه دام‌ها از نیزارهای داخل دریاچه، شکار پرندگان آبی و حصیربافی است بلکه از همه مهم‌تر ارزش زیستگاهی آن به عنوان یک بوم‌سازگان است. در طی سال‌های گذشته تعادل خاصی بین تولید و بهره‌برداری از این دریاچه وجود داشت. از مراتع اطراف هامون دامداران بومی و کوچ‌رو و از نیزارهای داخل دریاچه، گاوداران سیستانی استفاده می‌کردند و ویژگی خاص این مراتع و باتلاقی بودن آنها به گاوداری رونق بیشتری بخشیده بود. گاوداران بیشتر از نی برای تغذیه گاو استفاده کرده و برای فصل زمستان از آن ذخیره می‌کردند. صید سنتی ماهی (با استفاده از توتن) و شکار پرندگان آبی در کنار دامداری کمکی به معیشت ساکنین این نواحی بوده است. اما خشکیدن دریاچه که بدلائل تغییرات اقلیمی و سوء مدیریت توزیع آب صورت گرفت کارکردهای این تالاب را مورد آسیب قرار داده است.

۳-۱- مروری بر کارگاه‌های اول و دوم :

تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون به روش مشارکتی و با برگزاری کارگاه‌های مشورتی صورت می‌پذیرد. حضور فعال تمامی ذینفعان و اعمال فرآیند مشارکتی از طریق تشکیل کارگاه‌های مشورتی عمل می‌گردد. مشارکت ذینفعان سبب خواهد شد تا نظرات، دانش و منافع افراد و گروه‌های ذیربط در تالاب، در تدوین برنامه لحاظ شود. هدف از تشکیل کارگاه‌ها، تدوین و تهیه برنامه جامع مدیریت یکپارچه و زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون است که از رویکردی راهبردی مشارکتی برخوردار است.

در تدوین برنامه مدیریت یکپارچه گام‌های اجرایی رویکرد زیست‌بومی و اصول ۱۲ گانه بشرح مندرج در شکل زیر اجرا می‌گردد.

برای تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون تشکیل کارگاه‌های مشورتی پیش‌بینی شده که تاکنون ۳ مورد آن برگزار گردیده است.

۱-۳-۱- کارگاه آغازین:

در کارگاه آغازین در خصوص لزوم حمایت و حفاظت از تالابها، اهمیت تالاب‌های بین‌المللی هامون متشکل از هامون پوزک، هامون صابری و هامون هیرمند و همچنین مدیریت زیست بومی و گام‌های اصول دوازده گانه رویکرد زیست بومی مطالب جامعی ارائه گردید. برای ادامه کار حاضرین در سه کار گروه بشرح زیر:

✓ ارزشها و کارکردهای تالاب

✓ ذینفعان و بهره‌برداران تالاب

✓ معضلات و مشکلات تالاب

به بحث و بررسی پرداخته و فهرستی از ارزش‌ها، کارکردهای اکولوژی، اقتصادی و اجتماعی تالاب، معضلات و مشکلات پیش‌آمده برای تالاب‌های بین‌المللی هامون، چشم‌انداز و هدف نهایی تهیه نمودند که در جداول شماره ۱ و ۲ و ۳ درج گردیده است.

تصویر ۱: مشارکت معتمدین و ریش‌سفیدان در کارگاه

مجموعه تصویر ۲: بازدید میدانی انجام شده
در کارگاه اول تدوین طرح مدیریت جامع تالاب

جدول ۱: ارزش‌های اصلی تالاب‌های بین‌المللی هامون

ارزش‌های اکولوژیکی	کارکردهای اقتصادی و اجتماعی
افزایش امنیت ملی و منطقه ای ارزش بین‌المللی افزایش ارتباطات فرامرزی جلوگیری از بیوتروریسم	هویت دادن به مردم سیستان کاهش تنش‌های اجتماعی تعاون و تفاهم و هماهنگی و ثبات بنیاد خانواده (تقسیم کار)
پذیرش سیلاب‌های بالادست تثبیت خاک تامین آب (شرب - زیست محیطی - کشاورزی) تغذیه ی آب‌های زیرسطحی حفظ نژاد گاو سیستانی ذخیره گاه دانش بومی تعادل دام و مرتع زیستگاه پرندگان (پناهگاه حیات وحش) مهم‌ترین منبع آب شیرین کشور شکار متوازن پرندگان گیاهان دارویی (ذخیره ژنتیکی) جلوگیری از آتش‌سوزی گاهی ریزگردها و گرد و غبار جذب آلاینده‌ها تلطیف هوا (میکرواقلیم) حفظ و تنوع زیستی (فون و فلور)	جلوگیری از مهاجرت و ماندگاری مردم افزایش ارتباط عاطفی مردم و حفظ روحیه مشارکت آرامش روح و روان و سرزندگی و نشاط مردم جلوگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی و شغل‌های کاذب افزایش امید به زندگی افزایش روحیه ی شکرگزاری و عبودیت تأثیر بر رفتار و کردار مردم بومی آموزش منبع پژوهش و تحقیق ایجاد اشتغال کاهش بیماری‌های چشمی و تنفسی (سل) دامداری و تامین علوفه مسیر مهاجرت عشایر گردشگری (طبیعت) توسعه کشاورزی صنایع دستی (حصیربافی) منبع معیشت بدون هزینه برای دولت فعال سازی محیط بانی صید و صیادی

جدول ۲: گروه‌های اصلی ذریب‌در مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون سطح محلی، استانی، ملی، برون مرزی

ذینفعان/دست‌اندرکاران	اثرات دست‌اندرکاران
* سازمان‌های بین‌المللی (وزارت امور خارجه)	- انتقال تجارت جهانی و بین‌المللی (UNDP)(UNEP)(GEF) - به عنوان محور رایزنی با کشورهای همسایه و منطقه ای (تأمین آب) - محور مدیریت و همکاری تالاب در منطقه (تأمین آب) و مذاکرات مربوطه - الزام کشورهای مربوطه به رعایت قراردادها
* سازمان حفاظت محیط زیست	- بررسی اثرات و کارکردهای اکولوژیکی تالاب (کارکردهای اکوسیستمی) - اقدامات در راستای حفظ تنوع زیستی تالاب - تأیید بر کارکردهای اقتصادی و اجتماعی تالاب (توسعه اکوتوریسم - استفاده از تنوع فرهنگی - کنترل زمانی و مکانی در حفظ جمعیت و زیستگاه و گونه های جانوری و گیاهی
* شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان	- مطالعه و اجرای توسعه ی منابع آب و خاک در دشت سیستان (به منظور تأمین منابع آب) - مطالعه و اجرای طرح های تثبیت شن های روان - پیگیری حق آبه ایران از طریق مجاری قانونی (مستقر در وزارت نیرو) - برنامه ریزی جهت مدیریت آب های مشترک منطقه ای سیستان
* دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی	- انجام فعالیت های تحقیقاتی و پژوهشی در راستای حفظ تالاب - تهیه ی برنامه های مدیریتی و مدل حفاظت در سال های خشکسالی، ترسالی (کم آبی، پر آبی، بی آبی)
* پژوهشکده تالاب بین‌المللی هامون	- تهیه مدل حفاظت تالاب (متولی واقعی تهیه طرح جامع مدیریت تالاب هامون)
* میراث فرهنگی و گردشگری (صنایع دستی)	- گسترش گردشگری - تدوین برنامه جهت شناسایی کارکردهای تالاب - استفاده بهینه از کارکردهای تالاب
* دامپزشکی	- بررسی و تعدیل بیماری های مشترک استان و حیات وحش
* شرکت های تعاونی محلی	- سازماندهی بهره برداران تالاب - هماهنگی با ادارات و سازمان های ذریب‌در ارتباط با استفاده ی بهینه از تالاب
* NGO	- توسعه ی فرهنگ و آموزش جهت استفاده از کارکردهای تالاب - ایجاد مشارکت مردمی و ایجاد همبستگی اجتماعی در حفظ و احیای تالاب
* مسئولین سیاسی	- ایجاد ضمانت اجرایی جهت اجرای قوانین مرتبط با حفظ تالاب - دخالت در مدیریت ها - پیگیری موضوع حق آبه و تعهدات داخلی و بین‌المللی - ایجاد هماهنگی بین سازمان ها
* شوراهای شهر و روستا	- ایجاد فضای مشارکتی و ترغیب مشارکت مردم - پاسخ خواهی از دولت در جهت اجرای تعهدات
فرهنگ و ارشاد اسلامی	- احیای خرد فرهنگها، آداب، رسوم، سنت ها و عادات فراموش شده به سبب مهاجرت - باشندگان تالاب هامون
* رسانه های جمعی	

چشم انداز نهایی: در ۲۵ سال آینده تالاب بین‌المللی هامون تالابی است با آب کافی، سالم و مستمر و تنوع زیستی غنی، اکوسیستم پایدار با بهره برداری خردمندانه از منابع تالاب و مردمی سرزنده که شادابی و سخاوت برگرفته از تالاب را بین تمام حاشیه نشینان دو سوی مرز تقسیم می‌کنند.

هدف کلی: کاربرد رویکرد مدیریت زیست بومی به منظور احیاء، حفظ و بهره برداری پایدار تالاب بین‌المللی هامون با مشارکت موثر کلیه ی ذینفعان ملی و بین‌المللی.

جدول ۳: گروه بندی مشکلات و تهدیدات تالاب‌های بین‌المللی هامون در کارگاه دوم

۱	مسائل محیط زیستی و تنوع زیستی	ورود ماهی علف خوار آمو ر بدون مطالعه در دریاچه هامون	بریدن نی از ریشه در آب (بهره برداری به موقع و بهینه از نی)	مشخص نبودن حریم تالاب	عدم وجود نظام بهره برداری مناسب از تالاب
۲	مسائل اقتصادی و اجتماعی	وابستگی زیاد معیشت مردم به آب و منابع آبی افزایش بیماریها و تهدید سلامت گاهشی سطح در آمد	عدم استفاده از فرصت مرز	عدم استفاده از فرصت مرز	افزایش مهاجرت مردم از منطقه
۳	کافی نبودن مطالعات، آمایش سرزمین و مسائل مربوط به آن	عدم وجود مطالعات منابع آب حوزه آبریز هیرمند در سطح ملی و بین‌المللی. عدم استفاده از انرژی های نو نبود برنامه مشخص برای	نبود پژوهش در مورد تالاب و بهره برداری از آن پژوهش کاربردی موضوعات مرتبط با تالاب	عدم تکمیل مطالعات آمایش سیستم نبود پایگاه پیش بینی و پایش شرایط تالاب	نبود مطالعات جامع و پایگاه داده مشترک
۴	مسائل مرتبط با دایک مرزی	عدم تدوین طرح جامع و سازگار با محیط در خصوص امتداد مرز (سیل بندهای مرزی)	طراحی نامناسب دایک مرکزی در داخل دریاچه		
۵	مسائل و مشکلات اطلاع رسانی، آگاه سازی و مشارکت مردم	عدم وجود سمن‌های قوی فعالیت های فرهنگی و اطلاع رسانی	عدم اطلاع رسانی و مشارکت ذینفعان در مدیریت تالاب کافی نبودن فعالیتهای اطلاع رسانی و فرهنگی	نگاه صرف دولتی به مدیریت تالاب و عدم استفاده از دانش و تجربه ی مردم محلی و معتمدین	عدم وجود ارتباط بین سمن‌های ایران و منطقه کافی نبودن
۶	مسائل مرتبط با خشکسالی و ریزگردها	خشک سالی به عنوان عامل تهدید کننده ی تالاب	وجود ریزگردها در مواقع خشک سالی دریاچه هامون	تبدیل قسمت هایی از تالاب به کانون بحران و منشاء ریزگردها	
۷	مسائل مدیریتی و هماهنگی بین بخشی	عدم توجه به توانمندی های بین‌المللی در حوزه میراث فرهنگی سیستم عدم ساماندهی گردشگران اطراف تالاب	عدم توجه مسئولان ذیربط در سطح ملی به دریاچه	عدم استفاده از پتانسیل های موجود در منطقه (پروژه منارید و ارتباطات بین‌المللی)	بخشی نگری و عدم هماهنگی مناسب بین دستگاه های متولی و موازی تالاب
۸	مسائل و مشکلات بین‌المللی	عدم شفافیت حقآبه هامون در قرارداد ۱۳۵۱ و منابع آبی عدم وجود مطالعات منابع آب در حوزه آبریز هیرمند در سطح ملی و بین‌المللی	نبود دیپلماسی احیای هامون	عدم اجرای توافق نامه حق آبه ایران و افغانستان	عدم هماهنگی سیاسی بین دولت های ایران و افغانستان
۹	مشکلات مدیریت آب و خاک	عدم مدیریت آب در داخل منطقه (خاک ایران) و در سطح مزارع عدم وجود مدل ورود، توزیع و خروج آب در هامون‌ها مدیریت نامناسب ذخیره آب دریاچه و منابع آبی حوزه (چاه نیمه ها)	پرسدن تالاب با رسوبات عدم مدیریت یکپارچه منابع آب و خاک عدم توجه به ارزش اقتصادی آب	تخصیص بخشی از آب تالاب به زاهدان (به عنوان خشکی) کشاورزی سنتی و راندمان پایین آبیاری عدم تعادل بین دام و مرتع	برهم خوردن نظام بهره برداری ارضی مشخص نبودن مبادی ورودی و خروجی تالاب پرسدن چنگ ها با رسوبات

۱-۳-۲- کارگاه دوم یا کارگاه تحلیل مشکلات و تهیه پیش‌نویس اولیه برنامه مدیریت :

در روند برگزاری کارگاه دوم مواردی مورد تاکید قرار گرفت که عبارتند از:

- ✓ تلاش در مشارکت کلیه ذینفعان و بهره‌برداران با شناسایی مناطق و روستاهای
- تاثیر گذار و تاثیر پذیر
- ✓ روستاهای هدف
- ✓ بهره‌برداران
- ✓ صاحبان نظر و اندیشه و قلم
- ✓ متاثرین از مشکلات دریاچه
- ✓ سمن‌ها
- ✓ کارشناسان و مسئولان دستگاههای دولتی
- ✓ رجال سیاسی منطقه

عمده‌ترین روستاهای شناسایی شده شامل گمشاد، تخت عدالت، قرقری، میرشکار، ادیمی، منصوری، شهرک علی اکبر، لطف الله، ورمال، خراشادی، محمدآباد، صیادان سفلی، آخوند غلامی، پیرسبز، طوطی، کرق شاه جان، سدکی، دهمرده، گلخانی، بزی، لنگربارانی، اکبرآباد، لورگ باغ، محمدآباد، ادیمی، شندک، کیان آباد، میرشکار، کهخا، صدیف، خاک سفیدی، ملاعلی و ملادادی بوده و پس از تعیین روستاهای هدف، مذاکره چهره به چهره با حضور در مناطق مورد نظر معتمدین، ریش سفیدان، اعضاء شورای اسلامی مشخص و موضوع کارگاه و اهداف آن بمنظور حضور و مشارکت پربار، موثر و مستمر تشریح گردید و در نهایت با ارسال دعوتنامه خواستار مشارکت نمایندگانی از جوامع محلی و ذینفعان در کارگاه گردید. اقدام مشابه با افراد صاحب نظر اعم از ساکن یا غیر ساکن در منطقه شاغل و باز نشسته و از اقشار مختلف مطرح و درخواست حضور در کارگاه بعمل آمد

اهداف کارگاه دوم شامل موارد زیر است.

- ✓ بررسی و تحلیل گروهی مشکلات و تهدیدات تالاب
- ✓ تعیین اهداف راهبردی برنامه مدیریت جامع تالاب‌های بین‌المللی هامون

✓ تعیین موضوعات اصلی و اهداف کوتاه مدت و بلند مدت

✓ تعیین بخشی از اقدامات اولویت دار و نهادهای مسئول

برای دسترسی به این اهداف ۳ گروه کاری

- کار گروه محیط زیست، مطالعات، آمایش سرزمین و پژوهش،
- کار گروه آب و خاک
- کار گروه مشارکت مردمی، اطلاع رسانی و مسائل اقتصادی – اجتماعی

تشکیل و تلاش گردید که هر گروه در برگرفته کلیه اقشار از افراد متخصص، نهادهای دولتی، تشکلهای مردمی، ذینفعان و بهره برداران و بویژه تشکلهای صنفی مرتبط با تالاب، معتمدین، پیش‌کسوتان، صاحبان قلم و ریش‌سفیدان باشد.

مجموعه تصاویر ۳: نماهایی از کارگاه دوم

تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب

در بررسی یافته‌ها و تنظیم گزارش و خروجی‌های کارگاه لزوم بررسی دقیق‌تر و تکمیلی

موارد مربوط به امور بین‌الملل، دایک مرزی و همچنین ریزگردها مشخص گردید و به این منظور در یک کارگاه تکمیلی این سه موضوع نیز مورد بررسی قرار گرفته و خروجی‌های مورد نیاز تنظیم گردید.

یافته‌های کارگاه‌های اول و دوم در جداولی جمع‌بندی و تنظیم گردیده است که در کارگاه سوم نیز مطرح و با مشارکت تمامی شرکت‌کنندگان در کارگاه تصحیحات و نکات تکمیلی لازم در آنها اعمال گردید. پس از بررسی مشکلات و معضلات تالاب‌های بین‌المللی هامون توسط کارگروه‌ها، اهداف راهبردی و اقدامات اولویت‌دار مورد بحث و بررسی قرار گرفت که جمع‌بندی پیشنهادات ارایه شده آنها پس از ادغام پیشنهادات مشابه در ۴ هدف راهبردی در جداول زیر با شماره‌های ۴ تا ۷ درج گردیده است.

هدف راهبردی ۱: رسیدن به وضعیت مطلوب محیط زیست، مطالعات، آمایش سرزمین و پژوهش (جدول شماره ۴)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
حفاظت و احیاء زیست گاه‌ها	۵ سال	هدف گذاری بر مبنای گونه‌های شاخص و دیگر گونه‌ها از منظر نیازهای زنجیره‌های اکولوژیکی و احیاء حداقل ۳۰ درصد زیستگاه های نزار	شناسائی زیستگاه‌ها، اولویت بندی و احیاء آنها	اداره کل محیط زیست	سمن‌ها، صیادان و عشایر اداره کل منابع طبیعی شیلات
	۱۵ سال	بازگشت پرندگان تالاب	تعیین حریم اکولوژیک تالاب	اداره کل محیط زیست	آب منطقه ای، منابع طبیعی و مراکز تحقیقاتی، ثبت اسناد، دادگستری
			تهیه، تدوین و اجرای برنامه احیاء زیستگاه بین المللی تالاب هامون	اداره کل محیط زیست	سمن‌ها، نمایندگان مردم، صیادان و عشایر و اداره کل منابع طبیعی
			امکان سنجی و مطالعه روش‌های مناسب جهت حذف ماهی گونه آمور	شیلات	اداره کل محیط زیست
تامین نیازی حفاظت اکولوژیکی تالاب	۵ سال	اختصاص حداقل ۳۵٪ از نیاز آبی تالاب	مطالعه و برآورد نیاز آبی زیستگاه های تالاب بین المللی هامون	اداره کل محیط زیست و اداره کل منابع طبیعی	مراکز تحقیقاتی آب منطقه ای شیلات
	۱۵ سال	اختصاص حداقل ۷۰٪ از نیاز آبی تالاب	حذف خاکریز مرزی در محدوده تالاب بین المللی هامون	مرزبانی ناجا	استانداری محیط زیست
			مطالعه و حل و فصل تعارضات حقیقی و حقوقی ارضی	اداره کل منابع طبیعی	سمن‌ها، مردم محلی، ثبت اسناد و دادگستری
			مطالعه و شبیه سازی بستر تالاب هامون با هدف امکان افزایش ماندگاری آب و کاهش تبخیر در تالاب هامون.	وزارت نیرو	اداره کل محیط زیست

ادامه هدف راهبردی ۱: رسیدن به وضعیت مطلوب محیط زیست، مطالعات، آمایش سرزمین و پژوهش (ادامه جدول شماره ۴)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون	۵ سال	استقرار نظام مدیریت حفاظتی و حمایتی تالاب بین‌المللی هامون بمنظور بهره‌برداری خردمندانه و پایدار	تدوین نظام بهره‌برداری خردمندانه و پایدار از منابع تالاب بین‌المللی هامون	اداره کل محیط زیست و اداره کل منابع طبیعی	سمن‌ها نمایندگان مردم، صیادان و عشایر
	۱۵ سال	دستیابی به نظام مدیریت حفاظتی و حمایتی تالاب بین‌المللی هامون بمنظور استفاده خردمندانه و پایدار	ارزش‌گذاری اقتصادی کارکردهای بین‌المللی تالاب هامون	محیط زیست	دانشگاه، سمن‌ها، نمایندگان مردم، صیادان و عشایر اداره کل محیط زیست اداره کل منابع طبیعی
			مطالعه و تعریف مشاغل سازگار با اکو سیستم تالاب	محیط زیست	سمن‌ها، نمایندگان مردم، صیادان و عشایر، اداره کل محیط زیست اداره کل منابع طبیعی، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، اداره کل امور عشایر و استانداری
			توانمندسازی مردم محلی در جهت حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه	اداره کل محیط زیست و اداره کل منابع طبیعی	استانداری
			حذف جوامع شتر	محیط زیست	قوه قضائیه، نمایندگان مردم و عشایر نیروی انتظامی امور عشایر منابع طبیعی فرمانداری

هدف راهبردی ۲: رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها (جدول شماره ۵)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
حفاظت خاک و کاهش فرسایش خاکی	۳-۵ سال	کاهش روزهای دارای طوفانهای گرد و غبار بمیزان ۲۰٪ در بر اساس میانگین آمار موجود در ۱۰ سال گذشته	افزایش پوشش گیاهی بمیزان ۲۰٪ بر مبنای شرایط پایه سال ۱۳۹۲ در دشت و دریاچه اعمال می گردد.	منابع طبیعی محیط زیست	مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی
	۱۵ سال	کاهش روزهای طوفانی بمیزان حداقل ۶۰٪ بر اساس میانگین آمار موجود	شناسایی و تعیین کانون‌های برداشت خاک	سازمان حفاظت محیط زیست (مرکز مقابله با پدیده گرد و غبار) - منابع طبیعی	
			تعیین مکانیسم و مدل وزش باد و وقوع گرد و غبار	سازمان حفاظت محیط زیست (مرکز مقابله با پدیده گرد و غبار) - منابع طبیعی	
			ایجاد بایلوتهای اجرایی جهت بررسی میزان اثر بخشی پروژه‌هایی که عدم قطعیت آنها هنوز مستند نمی‌باشد	سازمان حفاظت محیط زیست (مرکز مقابله با پدیده گرد و غبار) - منابع طبیعی	
			تعیین روش‌های کنترل و احیاء مناطق بحرانی فرسایش بادی	سازمان حفاظت محیط زیست (مرکز مقابله با پدیده گرد و غبار)	
			تدوین برنامه و اجرای تعادل دام و مرتع در مراتع و نیزارهای داخل دریاچه	منابع طبیعی.	محیط زیست
			تامین علوفه یارانه ای برای دامداران	امور عشایر	استانداری، جهاد کشاورزی
			تامین سوخت فسیلی و انرژی های نو برای دامداران و حاشیه نشینان تالاب	امور عشایر	شرکت نفت وزارت نیرو
			جلوگیری از عبور و مرور خود روها در بستر خشک دریاچه.	نیروی انتظامی	محیط زیست و منابع طبیعی
			جلوگیری از تردد قایقهای غیر مجاز در زمان آبدار بودن دریاچه به سبب نقش بارز آن در تخریب پوشش گیاهی	نیروی انتظامی	محیط زیست. منابع طبیعی
			بررسی تغییرات زیست محیطی و اقلیم در گذشته دریاچه هامون با هدف پیش بینی و ارزیابی آینده.	سازمان حفاظت محیط زیست (مرکز مقابله با پدیده گرد و غبار)	دانشگاه، تحقیقات
			تعیین روش مناسب و زمان بندی انتقال آب به مناطق قابل احیاء در دریاچه هامون با مسئولیت وزارت نیرو، محیط زیست و منابع طبیعی	سازمان حفاظت محیط زیست	منابع طبیعی وزارت نیرو
			اولویت بندی و انتقال آب به مناطقی که میباید آب به آنجاها انتقال یابد	سازمان حفاظت محیط زیست	آب منطقه ای
			اجرای برنامه مدیریت مشارکتی حفظ و بهره برداری اصولی از منابع طبیعی تالاب	محیط زیست	شیلات_استانداری_جهاد کشاورزی_منابع طبیعی

ادامه هدف راهبردی ۲: رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها (ادامه جدول شماره ۵)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
ارتقای مدیریت دایک مرزی به منظور تامین منابع آب پایدار برای تالاب	۵ سال	حذف موانع فیزیکی مرزی موجود در مبادی ورودی آب	انجام مطالعات مورد نیاز برای روش‌های جایگزین مدیریت مرز	مرزبانی ناجا	محیط زیست - وزارت کشور - دانشگاه
	۱۵ سال	اصلاح و تغییر ساختار عوامل (طبیعی و انسانی) و کنترل و مدیریت مرز متناسب با ساختارهای زیست محیطی	انجام مطالعات استراتژیک مدیریت مرز	شورای عالی امنیت ملی	محیط زیست - دانشگاه وزارت کشور و مرزبانی
			نهادینه کردن و تقویت سمن‌ها در سطح بین‌الملل	وزارت خارجه	محیط زیست و دانشگاه
			اجرای روش‌های نوین کارشناسی شده برای تامین امنیت و مدیریت انتظامی مرز	وزارت کشور	مرزبانی، وزارت خارجه و شورای عالی امنیت ملی
			اجرای پروژه‌های کارآمد اقتصادی با هدف افزایش ضریب امنیت	وزارت کشور	نهاد ریاست جمهوری گمرک - بخش خصوصی شورای عالی مناطق آزاد سازمان صنعت معدن تجارت

ادامه هدف راهبردی ۲: رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها (ادامه جدول شماره ۵)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
افزایش ورودی آب به تالاب	۵ سال	حداقل افزایش ۳۰٪ ورودی آب به تالاب براساس جریان پایه گذشته	لایروبی مستمر و اصلاح بستر و تثبیت انهار و رودخانه با اولویت رودخانه‌های منتهی به تالاب و بویژه در مصب ورود آب به تالاب.	آب منطقه ای جهاد کشاورزی	استانداری
	۲۵ سال	حداقل افزایش ۷۰٪ ورودی آب به تالاب براساس جریان پایه گذشته	مطالعه و اجرای سامان دهی سازه‌های آبی موجود در مسیر رودخانه‌ها	آب منطقه ای،	شرکت آب و خاک سیستان
			انتقال آب با لوله تا مزرعه و افزایش راندمان آبیاری با ایجاد سامانه های نوین آبیاری تحت فشار	جهاد کشاورزی	وزارت نیرو - سازمان محیط زیست - سازمان مدیریت و برنامه ریزی
			تکمیل سازه های انتقال آب از چاه نیمه ۴ به مبادی مصرف در پائین دست برای مصرف بهینه آب	آب منطقه ای.	شرکت آب و خاک سیستان
			تغییر الگوی کشت حوزه سیستان	جهاد کشاورزی	تحقیقات - صدا و سیما
			احیاء انهار داخلی مانند پریان و سایر آنتهار مسدود شده منتهی به تالاب	آب منطقه ای	شرکت آب و خاک سیستان
			مدیریت آب و خاک در مزرعه	جهاد کشاورزی	جوامع محلی
			برنامه ریزی برای کاهش تبخیر آب از مخازن	آب منطقه ای.	دانشگاه
			تکمیل تصفیه خانه فاضلاب و مدیریت پساب تولید شده	آب و فاضلاب شهری. آب منطقه ای	جهاد کشاورزی - محیط زیست - دانشگاه علوم پزشکی
			باز نگری در نحوه مدیریت طرح‌های منابع آب و خاک آبهای داخلی منتهی به تالاب	آب منطقه ای	منابع طبیعی شیلات
			مطالعه آبهای ژرف در سیستان	آب منطقه ای	
			بررسی میزان آب قابل دسترسی حوزه‌های داخلی و آبهای زیر سطحی اطراف هامونها.	آب منطقه ای	جهاد کشاورزی محیط زیست
			استفاده از استعداد اکو توریسم تالاب برای کاهش وابستگی به استفاده از طرح های آب بر.	محیط زیست میراث فرهنگی	جوامع محلی سمن ها
			جلوگیری از افزایش تخصیص آب چاه نیمه‌ها به خارج از منطقه واقعی کردن ارزش اقتصادی آب.	آب منطقه ای	استانداری
			تکمیل مطالعات پهنه بندی تالاب هامون بمنظور استفاده بهینه و مطلوب از آب ورودی	اداره کل محیط زیست استان.	تحقیقات و دانشگاه ها
			تعیین اولویت بندی مناطقی که میباید آب به آنهاجا انتقال یابد	محیط زیست	جوامع محلی - آب منطقه ای - منابع طبیعی - شیلات
مدیریت آب در داخل تالاب	۵ سال	حداقل ۳۰٪ عملیاتی شود.	بازنگری در حق آبه تالاب از چاه نیمه ها بر مبنای نیاز آبی تالاب از منظر کیفی و کمی	محیط زیست آب منطقه ای	تحقیقات، منابع طبیعی، امور عشایر، شیلات
	۲۵ سال	۱۰۰٪ عملیاتی گردد.	بازگشائی مسیرهای ورودی آب به تالاب	محیط زیست،	آب منطقه ای و مرزبانی
			مطالعه جایگزینی طرح دایک مرزی جهت تسهیل ورود آب به تالاب	مرزبانی ناجا	آب منطقه ای محیط زیست، استانداری
			مطالعه تعیین نیاز آبی تالاب هامون	محیط زیست	پژوهشکده تالاب هامون،
			تهیه طرح مدیریت مشترک تالاب هامون	وزارت امور خارج	با همکاری دولت افغانستان
			مطالعه و امکان سنجی اصلاح و حذف هر گونه مداخلات فیزیکی	محیط زیست	منابع طبیعی، آب منطقه ای، امور عشایر، راه و شهرسازی
			مطالعه امکان سنجی استفاده از آبهای زیر سطحی و زیر زمینی در تالاب.	آب منطقه ای	محیط زیست
			مطالعه امکان سنجی ایجاد مخازن آبی پایدار در دریاچه و حاشیه دریاچه	محیط زیست آب منطقه ای	جوامع محلی

هدف راهبردی ۳: مشارکت مردمی، اطلاع رسانی و مسائل اقتصادی- اجتماعی (جدول شماره ۶)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
آگاهی رسانی عمومی	۲ سال	تهیه و اجرای ۷۰ درصد برنامه اطلاع رسانی و آگاه سازی عمومی	شناسایی گروه‌های هدف	محیط زیست ، عشایری، شیلات ، منابع طبیعی	دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی
			اطلاع رسانی از طریق رسانه های محلی و ملی، شنیداری و دیداری، فیلم های مستند و	محیط زیست	صدا و سیما و دیگر رسانه ها دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی شوراها سمن ها
	۱۵ سال	اجرای برنامه اطلاع رسانی و آگاه سازی مراحل بعد با ارزیابی مراحل قبل	برگزاری بازدیدهای ادواری از تالاب به همراه مسئولین	محیط زیست	سمن ها
			ایجاد اعتماد مردم نسبت به برنامه های دولتی از طریق مشارکت دادن آنها در برنامه ها	محیط زیست	دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی
مشارکت مردمی	۵ سال	مشارکت موثر مردم در ۵۰ درصد برنامه های مدیریت تالاب در تصمیم سازی، تصمیم گیری و اجرا	تشکیل مجمع معتمدین و نمایندگان ذینفعان و مشورت با آنها در برنامه ریزی حمایت از تشکیل سمن های زیست محیطی تخصصی با موضوع هامون ایجاد شبکه اطلاع رسانی بین مجمع معتمدین و دستگاههای دولتی	محیط زیست	فرمانداری ها، شوراها سمن ها
	۱۵ سال	مشارکت موثر مردم در ۱۰۰ درصد برنامه های مدیریت تالاب در تصمیم سازی، تصمیم گیری و اجرا	اصلاح شرح خدمات طرح های مطالعاتی و اجرایی براساس مشارکت مردم نظر سنجی دوره ای از مردم منطقه و دریافت راهکارها و دیدگاههای آنها در باره چگونگی احیا، حفظ و مدیریت تالاب هامون	محیط زیست	جهاد کشاورزی، محیط زیست ، عشایری، شیلات، منابع طبیعی شوراها، مردم محلی
کاهش وابستگی زیاد معیشت مردم به آب	۲ سال	برنامه معیشت پایدار تهیه و ۱۵ درصد اجرا گردد	حمایت از تعاونی های محلی صید و صیادی و احداث حوضچه های پرورش ماهی تلیقی و چند منظوره	محیط زیست	شیلات، جهاد کشاورزی
	۱۵ سال	برنامه معیشت پایدار در سیستان اجرا گردد	تلاش برای انتقال سریع گاز سراسری	وزارت نفت	استانداری
			استفاده از فرصت مرز و ایجاد بازارچه مرزی	وزارت کشور	صنعت و معدن و تجارت، سمن ها
			شناسایی و ارزیابی شیوه های جدید کار شامل کشاورزی، صنعت و خدمات.	دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی	وزارت کشور، جهاد کشاورزی - صنعت، معدن و تجارت
			برنامه ریزی برای جلب سرمایه گذاری خصوصی و دولتی در بخش گردشگری با بکارگیری نیروی محلی	محیط زیست	میراث فرهنگی، سمن ها
			اشتغالزایی با اجرای برنامه های توسعه پوشش گیاهی	محیط زیست محیط زیست	منابع طبیعی سمن ها

هدف راهبردی ۴: ارتقای همکاری‌های بین‌المللی در خصوص حفاظت و مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون (جدول شماره ۷)

سیاست	دوره	اهداف	اقدامات	نهاد مسوول	نهاد همکار
دست‌یابی به یک اساسنامه بین‌المللی در راستای تأمین مطمئن آب تالاب	اهداف کوتاه مدت (۵ ساله)	بهبود و تقویت روابط محلی	تشکیل گروه‌های محلی و سازمانهای مردم‌نهاد و مذاکره افغانستان	دانشگاه محیط زیست	وزارت کشور ثبت اسناد
		مدیریت منابع آب در سطح منطقه ای	آموزش به بهره‌برداران	منابع طبیعی	دانشگاه
			شناسنامه دار کردن بهره‌برداران	محیط زیست	اداره کل منابع طبیعی
			تغییر الگوی آبیاری (مطالعه و اجرا)	جهاد کشاورزی	امور آب و دانشگاه
	اهداف میان مدت (۱۵ ساله)	ایجاد تفاهم‌نامه در خصوص معضل آب در بخش اجتماعی، اقتصادی و اکولوژی	تغییر الگوی کشت (مطالعه و اجرا)	جهاد کشاورزی	دانشگاه و امور آب
			ایجاد منطقه آزاد تجاری	سازمان مناطق آزاد	گمرکات - وزارت خارجه - نهاد ریاست جمهوری - وزارت کشور مجلس و نمایندگان
		افزایش و تقویت زمینه‌های بهره‌برداری مشترک با افغانستان	پروژه‌های ایجاد و تقویت زیرساخت‌های تولید انرژی (برق، انرژی‌های نو)	وزارت نیرو	دانشگاه و محیط زیست
			تهیه طرح مدیریت مشترک تالاب هامون	وزارت خارجه	با همکاری دولت افغانستان
	اهداف بلند مدت (۲۵ ساله)	دستیابی به طرح جامع مدیریت آبخیز هیرمند	اجرای اهداف و پروژه‌های کوتاه مدت و میان مدت در برنامه از طریق کنوانسیون‌های بین‌المللی	وزارت امور خارجه	ناظر سازمان ملل، دانشگاه محیط زیست، نهاد ریاست جمهوری و امور آب
			ایجاد مرکز مشترک پایش و تغییرات اقلیمی هیرمند	وزارت امور خارجه	با همکاری دولت افغانستان
			اجرای برنامه پایش و نظارت زیست محیطی در دو سوی مرز	سازمان حفاظت محیط زیست	IUCN

۲- آغاز کارگاه سوم، سخنرانی‌ها و تشکیل کارگروه‌ها

۲-۱- روند برگزاری کارگاه سوم، ثبت نام و افتتاح کارگاه

با توجه به تجربیات کارگاه‌های پیشین و با اطلاع رسانی از مسئولین ستادی، استانی و همچنین بهره‌برداران و ذینفعان تالاب‌های بین‌المللی هامون و سمن‌ها بمنظور مشارکت در کارگاه دعوت گردید تا در روزهای ۱۸ و ۱۹ اسفندماه ۱۳۹۳ در هتل نیمروز شهرستان زابل در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون مشارکت نمایند که مورد استقبال و مشارکت موثر دعوت شونده‌گان قرار گرفت. در ساعات آغازین اولین روز کارگاه با حضور مهمانان ثبت نام صورت گرفت. سیاهه شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۳ در پیوست‌ها درج گردیده است.

پس از ثبت نام و حضور مهمانان، کارگاه سوم با تلاوت آیات قرآن مجید و نواختن سرود ملی کشور آغاز بکار کرد.

تصویر ۴: مراسم افتتاحیه کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون

۲-۲- سخنرانی‌ها

خلاصه‌ای از سخنان مسئولین به ترتیب بشرح زیر است.

۲-۲-۱- خوش‌آمدگوئی جناب آقای دکتر سعید محمودی مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان

در ابتدا از حضور مردم محلی سیستان که صاحبان اصلی این جلسه هستند تشکر نموده از حضور مسئولین نهادها و سازمان‌های مختلف و همچنین همکاران سازمان حفاظت محیط زیست و طرح ملی حفاظت تالاب‌های ایران که در این کارگاه مانند کارگاه‌های اول و دوم شرکت نموده‌اند و حضورشان سبب پیشبرد کار و اهداف مورد نظر گردیده تشکر و قدردانی نمودند.

هدف از تشکیل کارگاه‌ها این است که مسائل و مشکلات تالاب را از زبان شما بشنویم و راه‌ها را برای حل مشکلات نیز شما ارایه نمایید. موضع سازمان حفاظت محیط زیست برای رفع مشکلات تالاب‌ها و بویژه اهمیت تالاب‌های بین‌المللی هامون بر شما پوشیده نیست

و به همین سبب امسال روز جهانی تالاب‌ها با حضور سرکار خانم دکتر ابتکار ریاست محترم سازمان حفاظت محیط زیست و جناب آقای دکتر کیخا معاونت محترم سازمان در این شهر برگزار گردید و بسیاری از شما عزیزان نیز برخی از مسایل و مشکلات تالاب را مطرح نمودید. امروز می‌توان حل مشکلات تالاب‌های بین‌المللی هامون را از اولویت‌های اول سازمان دانست و سازمان تمامی تلاش خود را برای رفع این مشکل انجام خواهد داد.

۲-۲-۲- سخنرانی جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

از مشارکت همه حضار و بویژه جناب آقای مهندس مالکی معاونت محترم استانداری و فرماندارن محترم شهرستان‌های اطراف تالاب، نمایندگان دستگاه‌های دولتی و نمایندگان جوامع محلی سیستان و تمامی شرکت کنندگان در سومین کارگاه مشورتی تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب‌های بین‌المللی هامون تشکر نمودند. آقای مهندس سلیمانی اضافه نمودند که در حقیقت صحبت‌های من یادآوری اتفاقات گذشته خواهد بود و اینکه حالا در کجای مسیر برای دستیابی به اهداف مورد نظر قرار داریم و در این دو روز کارگاه چه خواهیم کرد و برنامه آینده برای تکمیل برنامه مدیریت تالاب چه خواهد بود.

سخنران در ادامه با ارایه اسلایدهای مختلف ضمن یادآوری خدمات و کارکردهای تالاب‌ها، مشکلات رایج در پیش روی مناطق حفاظت شده تالابی در سراسر جهان و ایران را مطرح نموده اشاره ای به جوامع محلی و نهادها و دستگاه‌های دست‌اندر کار نمودند و در زمینه چه باید کردها و جایگاه انسان در اکوسیستم و روند تحول رویکردهای حفاظتی و حرکت به سوی رویکرد زیست بومی توضیحات جامعی ارایه نمودند.

خواستن و دستیابی به راه حل مناسبی برای رفع مشکلات تالابها به نوع نگاه مردم و مسئولین به تالاب بستگی داشته و نوع برخورد آنان با اکوسیستم تعیین کننده خواهد بود. پذیرش مردم و مسئولین به عنوان بخشی از اکوسیستم تالاب و مشارکت موثر همه در بهره برداری خردمندانه با هدف کاربرد رویکرد مدیریت زیست بومی به منظور احیاء، حفظ و بهره برداری پایدار تالاب‌های بین‌المللی هامون با مشارکت موثر کلیه ذینفعان ملی و بین‌المللی بسیار اهمیت داشته و مد نظر است.

۲-۲-۳- ارایه روند تدوین برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون، گزارش کارگاه‌ها توسط سرکار خانم مهندس آبتین از دبیرخانه مدیریت زیست بومی تالاب هامون

دبیرخانه مدیریت زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون گزارشی از فعالیت‌های انجام شده و روند تدوین برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون، کارگاه‌های برگزار شده، حضور مسئولین و جوامع محلی در کارگاه‌ها و شکل‌گیری گروه‌های کار و نتایج حاصل ارایه نمود که در بحث "مروری بر کارگاه‌های اول و دوم" گزارش حاضر درج گردیده است.

۲-۲-۴- سخنرانی جناب آقای مهندس غلامرضا مالکی معاونت برنامه ریزی استانداری سیستان و بلوچستان

ابتدا از حضور مدیران و مردم منطقه سیستان تشکر کرده و تاکید نمودند که در کارگاه قبلی در زمینه آسیب شناسی و مشکلات دشت سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون و عدم مشارکت‌های مردمی در بحث حفظ و نگهداری از سرمایه‌هایمان به نکاتی اشاره کردم ولی امروز می‌خواهم به رویکردی دیگر اشاره داشته باشم که در ملاقات مسئولین منابع طبیعی و محیط زیست کشور با مقام معظم رهبری مورد تاکید قرار گرفته است. نکته اول اصل تهیه

سند جامع محیط زیست برای کشور بوده و دومین نکته مشارکت مردمی و حضور ذینفعان و کسانی که در استفاده از منابع و محیط زیست ذیحق هستند در برنامه ریزی و مدیریت منابع می باشد و بدون این نوع نگاه نمی‌توانیم به اهداف توسعه پایدار خود برسیم.

جوهر هر کار برنامه ریزی است و فرآیند برنامه ریزی ۷۰ ساله این کشور بدون حضور و مشارکت مردمی بوده است (۶ برنامه قبل از انقلاب و ۵ برنامه بعد از انقلاب). در حقیقت برنامه ریزی‌ها بخشی و بدون مشارکت جامعه و مردم بوده است. برای دستیابی به برنامه درست باید از مشارکت مردم بهره جست و برنامه ریزی از پائین به بالا باشد از دهیار و مردم شروع شده و با بخشدار، فرمانداری تا سطح استان ادامه یابد. دستور کار در کارگاه حاضر و برنامه در دست تهیه همین روش است و شما در این کار همراهی و همکاری می‌کنید.

هر برنامه ریزی می‌باید متکی بر اهداف خاصی انجام شود و هدفمان از برنامه ریزی باید مشخص باشد و بدانیم که به کجا می‌خواهیم برسیم، حالا کجائیم و چکار می‌خواهیم بکنیم تا به هدفمان برسیم. هدف ما در این جلسات احیاء تالاب‌های بین‌المللی هامون است. با

شناخت هدفمان باید عوامل دست اندرکار را بشناسیم و ابزار مورد نیاز را نیز شناسایی کنیم و بدون مردم که از اساسی ترین عوامل احیاء تالاب است ما دولتی‌ها هیچ کاری نمی‌توانیم بکنیم. هامون قلب تپنده مردم سیستان است و بدون هامون وجود سیستان منتفی است و به همین سبب باید ارزش سیستان و کارکرد هامون مشخص گردد.

در مجموع جناب آقای مهندس مالکی در ضرورت تدوین طرح مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین المللی هامون و شیوه کار توضیحاتی را مطرح نموده و به عنوان مقام مسئول برنامه ریزی استان اظهار داشتند که منتظر نتیجه و خروجی این کارگاه‌ها هستند که بتوان با یافته‌های این کارگاه‌ها، ساختارهای اجرایی و اقدامات و اسناد لازم را نهایی و اجرایی نمود. ایشان اظهار امیدواری نمودند که از درون این کارگاه‌ها ساختار جدید و کارآمد ارایه شود تا بتواند جایگزین ساختارهای موجود که پاسخگوی نیازهای جامعه نیستند گردد و اقدامات جدیدی نیز با منابع مالی و تامین اعتبار مطرح گردد.

۲-۲-۵- تشریح شیوه ادامه کار کارگاه توسط جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

جناب آقای مهندس سلیمانی برای ادامه کار ضمن توزیع اوراقی که خلاصه‌ای از یافته‌های کارگاه‌های قبلی را داشت، اظهار نمودند که ابتدا مروری بر اهداف راه بردی و اقدامات اولویت دار و همچنین اهداف کوتاه مدت و بلند مدت که در قالب برنامه قبلی استخراج شده و اکنون به یاری شما آنرا تصحیح و تکمیل می‌کنیم.

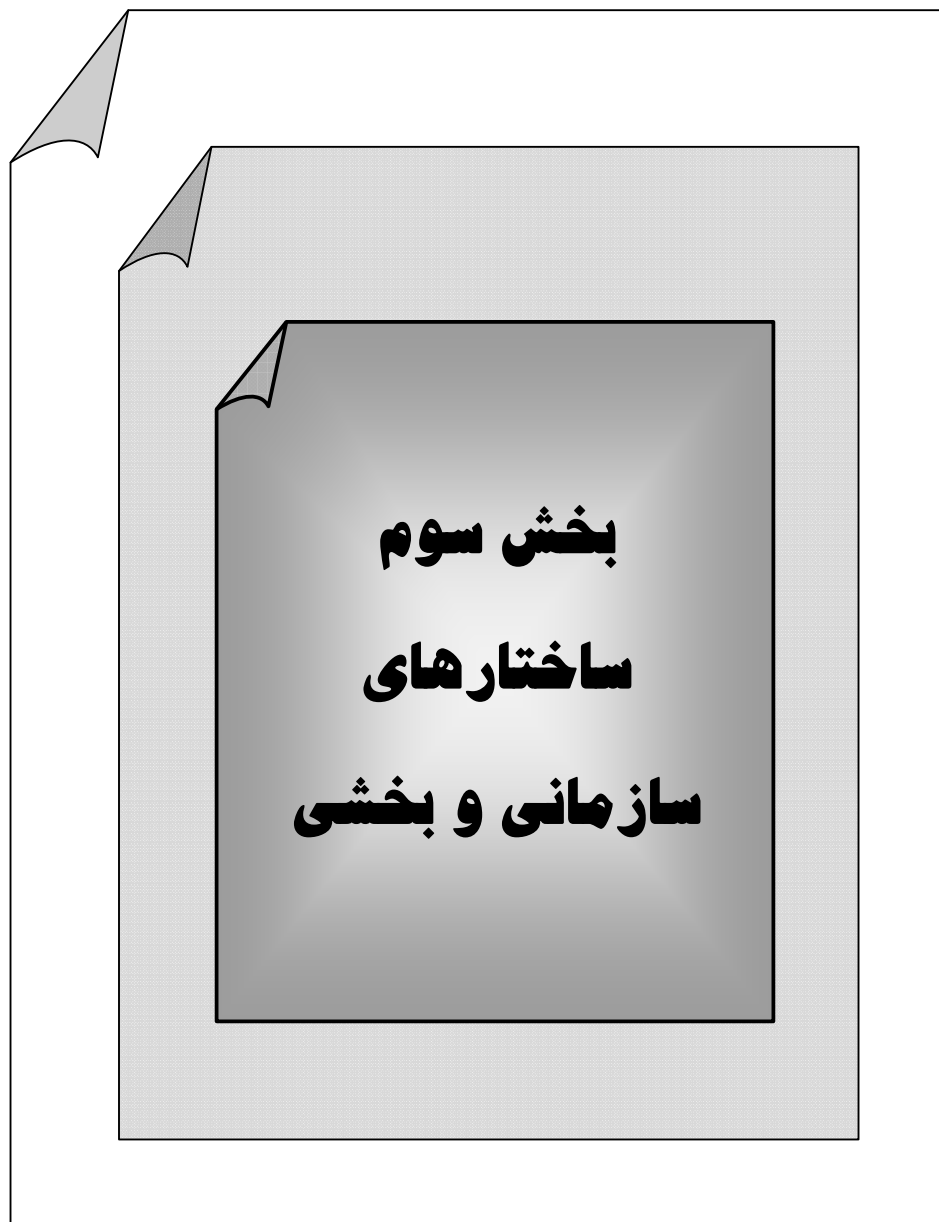
در ادامه با مدیریت آقای مهندس سلیمانی اوراق توزیع شده بررسی و تصحیحات لازم انجام گردید که تمامی جداول تصحیح شده در بخش "مروری بر کارگاه‌های پیشین" گزارش حاضر درج گردیده است. همچنین آقای مهندس سلیمانی اظهار داشتند که دبیرخانه تا پایان سال جاری نیز تمامی نظرات مطرح شده در این زمینه را دریافت و مد نظر قرار خواهد داد.

تصویر ۸ : حضور اقشار مختلف مردم محلی، ذینفعان و مسئولین در کارگاه سوم

تصویر ۹ : نمایی از پرسش و پاسخ‌ها در کارگاه سوم

۳- ساختارهای سازمانی

۳-۱- تشریح نحوه بررسی و تدوین ساختارهای بین بخشی برای اجرای برنامه مدیریت

در ابتدا جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران نحوه بررسی و تدوین ساختارهای بین بخشی برای اجرای برنامه مدیریت را تشریح و نکات لازم را مورد تاکید قرار دادند

برای تکمیل تدوین برنامه و در این زمینه که چه کسانی و چه تشکیلاتی باید مجری این کار باشند نیز می‌باید تبادل نظر لازم بعمل آید. با توجه به مباحث بسیار متنوع و متفاوتی که در جلسات کارگاه مطرح گردیده مسلم است که یک سازمان مانند سازمان محیط زیست نمی‌تواند به تنهایی مجری این کار گردد و البته می‌تواند نقشی مانند هماهنگ کننده را عهده دار باشد بهر حال می‌باید یک ساختار سازمانی بین بخشی و یک نهاد متولی مانند استانداری‌ها و فرمانداری‌ها مسئولیت این کار را عهده دار باشند. برای مثال مناسب است در این زمینه به تالاب پریشان که البته در ابعاد بسیار کوچکتر از تالاب‌های بین‌المللی هامون است اشاره‌ای داشته باشیم که از چه ساختاری استفاده می‌شود که با موفقیت نیز همراه است.

۳-۲- تشکیل کار گروه‌های بررسی ساختارهای سازمانی

در اینجا نیز با مشورت‌های انجام شده بنظر می‌رسد که حداقل ۳ ساختار مورد نیاز است که هر یک با توجه به شرایط موجود درگیری‌های متفاوتی خواهند داشت. ساختار سازمانی در سطح ملی، ساختار سازمانی در سطح استانی و همچنین ساختار سازمانی در سطح شهرستان و محلی و بویژه در زمینه ظرفیت‌های جوامع محلی باید بحث و گفتگو شود.

گروه کاری ملی و بین‌المللی می‌بایست احتمالاً به سؤالات زیر پاسخ دهد:

- چه ساختار بین بخشی مرتبط با مدیریت تالاب در سطح ملی و بین‌المللی وجود دارد؟

فهرست آنها و کارکردهایشان چیست؟

- برای اجرای برنامه مدیریت به چه ساختار بین بخشی نیازمندیم؟
- آیا از ساختارهای موجود می‌توان استفاده کرد و یا به ساختار جدیدی نیاز است؟
- کمیت‌ها یا گروه‌های کاری احتمالی مورد نیاز کدامند؟
- شرح وظایف این ساختار برای اجرای برنامه مدیریت چیست؟ چه ارتباطی با ساختار استانی دارد؟
- البته به سبب عدم حضور نمایندگان و مسئولین ذینفع گروه کاری ملی و بین‌المللی، در این جلسه نمی‌توان به این مورد پرداخت و بزودی در تهران تشکیل خواهد شد
- شرکت کنندگانی که از نهادهای و ادارات استان حضور دارند با شرکت در گروه کاری استانی به سوالات احتمالی زیر پاسخ می‌دهند:
- چه ساختار بین بخشی مرتبط با مدیریت تالاب در سطح استان وجود دارد؟ فهرست آنها و کارکردهایشان چیست؟
- برای اجرای برنامه در دست تدوین مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون به چه ساختار بین بخشی نیازمندیم؟ آیا از ساختارهای موجود می‌توان استفاده کرد و یا به ساختار جدیدی نیاز است؟ کمیت‌ها یا گروه‌های کاری احتمالی کدامند؟
- شرح وظایف این ساختار برای اجرای برنامه مدیریت چیست؟ چه ارتباطی با ساختار شهرستانی دارد؟
- گروه کاری شهرستانی به سوالات زیر پاسخ می‌دهد:
- چه ساختار بین بخشی مرتبط با مدیریت تالاب در سطح شهرستان وجود دارد؟
- فهرست آنها و کارکردهایشان چیست؟
- برای اجرای این برنامه مدیریت به چه ساختار بین بخشی در سطح شهرستان نیازمندیم؟ آیا از ساختارهای موجود می‌توان استفاده کرد و یا به ساختار جدیدی نیاز

است؟ کمیته یا گروه‌های کاری احتمالی کدامند؟

- شرح وظایف این ساختار برای اجرای برنامه مدیریت چیست؟ چه ارتباطی با ساختار

استانی دارد؟

گروه کاری جوامع محلی به سوالات زیر پاسخ می‌دهد:

- چه ساختارهای اجتماعی محلی مرتبط با تالاب و اطراف آن در سطح جوامع بومی وجود

دارد؟ فهرست آنها و کارکردهایشان چیست؟

- ساختارهای اجتماعی چگونه می‌توانند به مدیریت و حفظ تالاب کمک کنند؟

- اگر قرار باشد نمایندگانی از جوامع محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد در ساختارهای

مدیریتی استانی یا شهرستانی حضور داشته باشند چگونه و به چه ترتیبی انتخاب

می‌شوند؟

برای شروع کار نخست کارگروهایی تشکیل می‌دهیم که مناسب است در سه سطح

کارگروه ساختار جوامع محلی، شهرستان و استان باشد ابتدا به این پرسش‌ها پاسخ دهند که در

حال حاضر چه ساختارهای بین بخشی مرتبط با مدیریت تالاب در سطح استان، شهرستان و

جوامع محلی وجود دارد، فهرست و کارکردهای آنها مشخص شود و این ساختارها چه وظائف

و خدماتی را عهده دار هستند؟ در مرحله بعد باید نقاط قوت و ضعف این ساختارها بررسی و

تحلیل شود و در صورت لزوم چه اصلاحاتی و بازنگری‌هایی برای این ساختارها وجود دارد و

چه زمینه‌هایی نیاز به تکمیل و یا تغییر دارند؟ آیا ضرورت دارد ساختارهای جدید نیز مطرح

و اضافه شوند؟ شرح وظائف آنها چگونه تکمیل و تصحیح شوند؟ ارتباط ساختارهای جوامع

محلی، شهرستانی و استانی چگونه باید باشد و چگونه باید به حفظ تالاب و مدیریت تالاب

کمک کنند؟ نمایندگانی که جوامع محلی در مدیریت تالاب شرکت خواهند کرد چگونه

انتخاب یا تعیین می‌گردند؟

پس از خاتمه کار هر کارگروه، نتایج حاصله برای تمامی شرکت کنندگان ارایه شده و با

پرسش و پاسخ جمع‌بندی نهایی صورت گرفت که جزئیات لازم در فایل‌های صوتی

مستندات کارگاه‌های موجود است که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

۳-۲-۱- کار گروه ساختار سازمانی جوامع محلی و جمع‌بندی مباحث مطرح شده

همانگونه که اشاره شد کار گروه ساختار جوامع محلی پرسشهایی مانند چه ساختارهای اجتماعی محلی مرتبط با تالاب و اطراف آن در سطح جوامع بومی وجود دارد؟ فهرست آنها و کارکردهایشان چیست؟ ساختارهای اجتماعی چگونه می‌توانند به مدیریت و حفظ تالاب کمک کنند؟ را مد نظر قرار داده و چگونگی کمک به اجرای برنامه مدیریت را به عنوان وظیفه بررسی می‌کند. طرح مدیریتی مشارکتی که با هم‌اندیشی ذینفعان تالاب و سازمانهای مردم‌نهاد و جوامع محلی و نهادهای دولتی تهیه شده، به همین ترتیب و با مشارکت موثر جوامع محلی در سطوح مختلف به اجرا در می‌آید. به همین ترتیب نحوه انتخاب نمایندگانی از جوامع محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد در ساختارهای مدیریتی استانی یا شهرستانی حضور داشته باشند نیز بررسی می‌گردد.

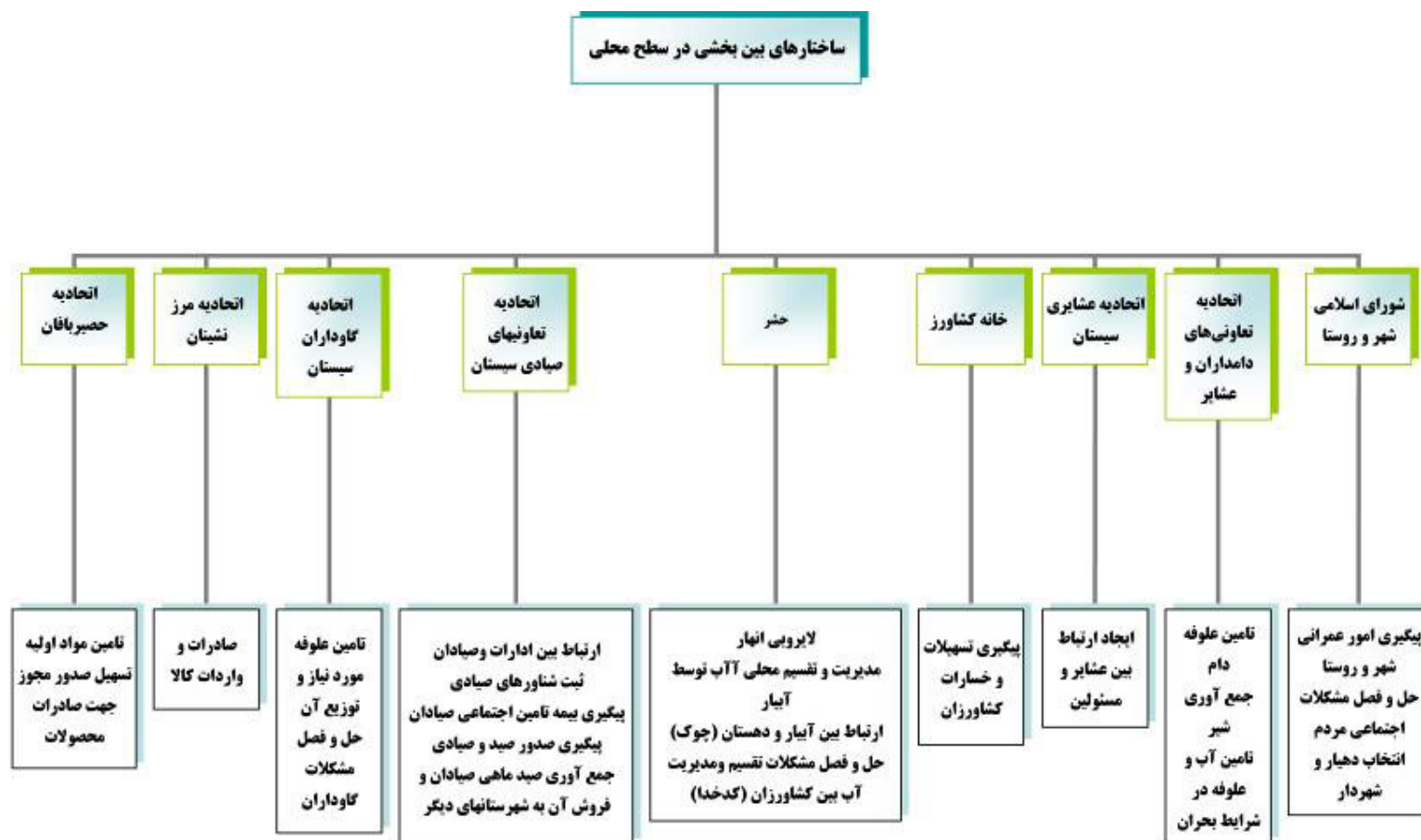
الف - ساختارهای بین‌بخشی در سطح محلی:

در کار گروه ساختارهای سازمانی جوامع محلی نخست از شرکت کنندگان خواسته شد ساختار موجود را مطرح نمایند که بشرح مندرج در جدول شماره ۸ ارایه و شرح کارکرد آنها مطرح گردید. فلوچارت شماره ۱ نیز ساختارهای جوامع محلی منطقه سیستان را نشان می‌دهد.

جدول ۸ : ساختارهای بین بخشی موجود در سطح جوامع محلی

نام ساختار	شرح کارکرد
شورای اسلامی شهر و روستا	پیگیری امور عمرانی شهر و روستا حل و فصل مشکلات اجتماعی مردم انتخاب دهیار و شهردار
اتحادیه تعاونی های دامداران و عشایر	تامین علوفه دام جمع آوری شیر تامین آب و علوفه در شرایط بحران
اتحادیه عشایری سیستان	ایجاد ارتباط بین عشایر و مسئولین
خانه کشاورز	پیگیری تسهیلات و خسارات کشاورزان
حشر	لایروبی انهار مدیریت و تقسیم محلی آب توسط آبیاری ارتباط بین آبیاری و دهستان (چوک) حل و فصل مشکلات تقسیم و مدیریت آب بین کشاورزان (کدخدا)
اتحادیه تعاونیهای صیادی سیستان	ارتباط بین ادارات و صیادان ثبت شناورهای صیادی پیگیری بیمه تامین اجتماعی صیادان پیگیری صدور صید و صیادی جمع آوری صید ماهی صیادان و فروش آن به شهرستانهای دیگر
اتحادیه گاوداران سیستان	تامین علوفه مورد نیاز و توزیع آن حل و فصل مشکلات گاوداران
اتحادیه حصیربافان	تامین مواد اولیه تسهیل صدور مجوز جهت صادرات محصولات
اتحادیه مرز نشینان	صادرات و واردات کالا

فلوجارت ۱: ساختارهای جوامع محلی منطقه سیستان

ب - ساختار پیشنهادی

- شرکت کنندگان در کارگروه ساختارهای سازمانی سطح محلی نظرات خود را در مورد ساختار پیشنهادی ارایه نموده و در مجموع به جمع بندی زیر منجر گردید.
- تشکیل مجمع معتمدین و ذینفعان تالاب هامون با شرح وظایف زیر:
- ارائه نظرات مشورتی به تیم تصمیم گیر.
 - همکاری در جلب مشارکت مردم محلی در اجرای برنامه‌های مدیریت تالاب.
 - نظارت و ارزیابی پروژه‌های مدیریتی و اجرایی تالاب.
 - معرفی نماینده برای شرکت در جلسات کارگروه پیشنهادی سطح شهرستان (منطقه سیستان).

مجموعه تصاویر ۱۰: ارایه نتایج کارگروه ساختار جوامع محلی

۳-۲-۲- کار گروه ساختار سازمانی شهرستانی و جمع‌بندی مباحث مطرح شده

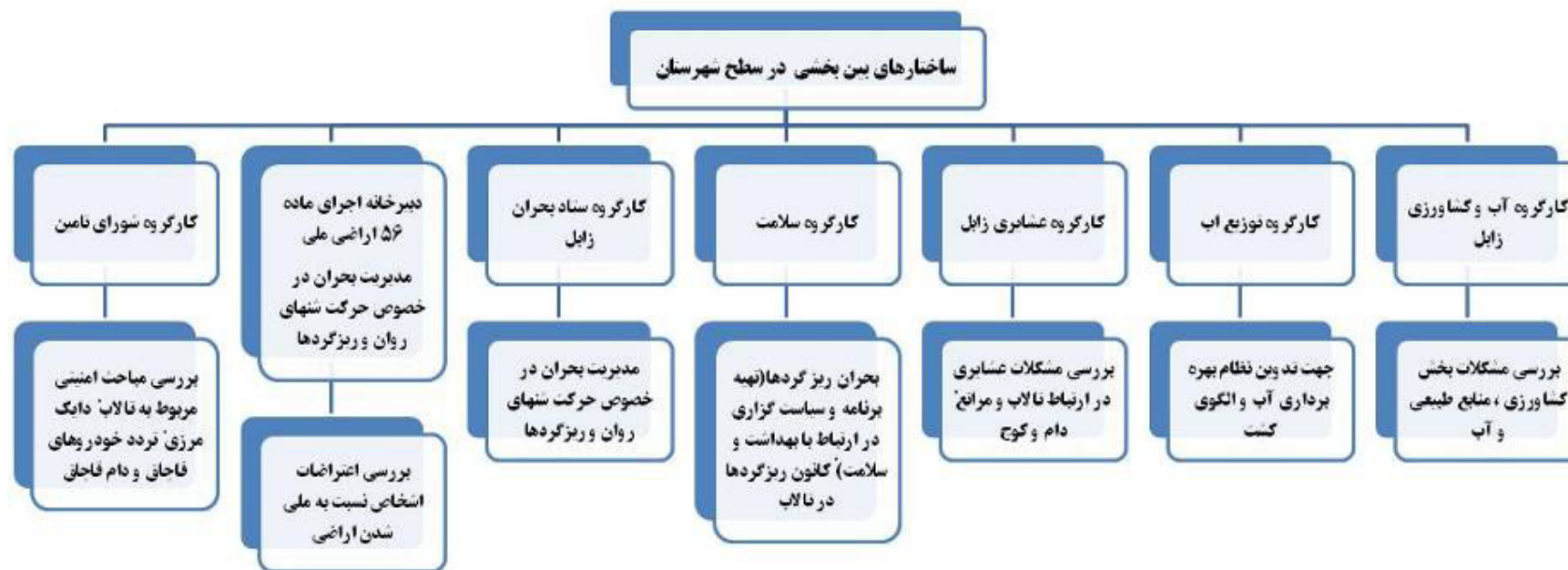
الف - ساختارهای سازمانی و بین‌بخشی در سطح شهرستان :

در کار گروه ساختارهای سازمانی در سطح شهرستان نخست از شرکت کنندگان خواسته شد ساختار موجود اعم از اداری رسمی بر مبنای تشکیلات مصوب و اداری خارج از تشکیلات رسمی مطرح و فهرست شود که بشرح زیر شرکت کنندگان ارایه نمودند. کار گروه ساختارهای سازمانی شهرستان زابل و شرح کارکرد آنها در جدول شماره ۹ و همچنین در فلوجارت شماره ۲ درج گردیده است.

جدول ۹ : ساختارهای سازمانی در سطح شهرستان

نام ساختار	شرح کارکرد
کار گروه آب و کشاورزی زابل	بررسی مشکلات بخش کشاورزی و منابع طبیعی و آب
کار گروه توزیع آب استان	جهت تدوین نظام بهره برداری آب و الگوی کشت (که عندالزوم تشکیل میگردد).
کار گروه عشایری شهرستان زابل	بررسی مشکلات عشایری در ارتباط تالاب و مراتع دام و کوچ
کار گروه سلامت	بحران ریزگردها (تهیه برنامه و سیاست‌گذاری در ارتباط با بهداشت و سلامت) کانون ریزگردها در تالاب
کار گروه ستاد بحران شهرستان زابل	مدیریت بحران در خصوص حرکت شنهای روان و ریزگردها
کار گروه شورای تامین	بررسی مباحث امنیتی مربوط به تالاب دایک مرزی تردد خودروهای قاچاق و دام قاچاق
کار گروه دبیرخانه بررسی اعتراضات اجرای ماده ۵۶ (اراضی ملی)	بررسی اعتراضات اشخاص نسبت به ملی شدن اراضی

فلوجارت ۲: ساختارهای بین‌بخشی در سطح شهرستان

ب- ساختار پیشنهادی

توصیه شد شرکت کنندگان در کارگروه ساختارهای سازمانی شهرستان نظرات خود را در مورد ساختار پیشنهادی ارایه نمایند که در مجموع به جمع بندی زیر منجر گردید.

تشکیل کار گروه مدیریت یک پارچه تالاب هامون در منطقه سیستم با اختیارات تام و

تقویت بدنه محیط زیست شامل کمیته‌های زیر:

۱-۱- کمیته نظارت و پایش

۲-۱- کمیته اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

۳-۱- کمیته کشاورزی، منابع طبیعی، امور اراضی و محیط زیست

وظایف مورد نظر برای این کارگروه عبارتند از :

- سیاست‌گذاری و برنامه ریزی و نظارت بر کلیه فعالیت های موثر بر اکوسیستم تالاب

منطبق بر برنامه ریزی منطقه ای

- هماهنگی بین دستگاههای اجرایی در خصوص فعالیت های برنامه مدیریت تالاب

این کمیته با ترکیب زیر در سیستم فعالیت خواهد کرد

- فرماندار ویژه سیستم به عنوان رئیس کارگروه

- سایر فرمانداران شهرستانهای سیستم

- نماینده تام الاختیار اداره کل محیط زیست در سیستم

- نماینده تام الاختیار سازمان جهاد کشاورزی در سیستم

- نماینده تام الاختیار اداره کل منابع طبیعی در سیستم

- نماینده تام الاختیار هنگ مرزی در سیستم

- نماینده تام الاختیار اداره کل امور عشایر در سیستم

- نماینده تام الاختیار اداره کل شیلات سیستم

- نماینده تام الاختیار شرکت سهامی آب منطقه ای در سیستم

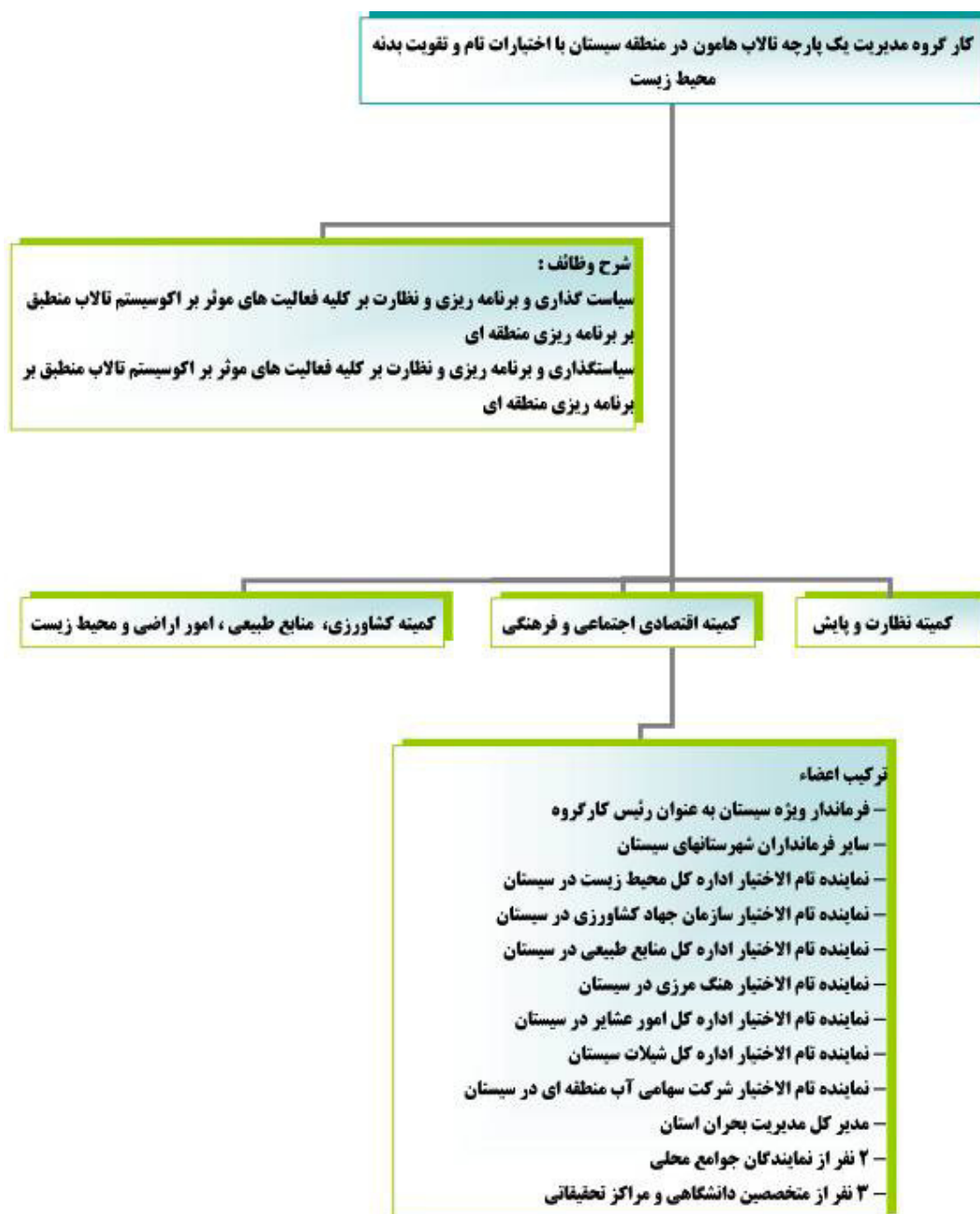
- مدیر کل مدیریت بحران استان

- ۲ نفر از نمایندگان جوامع محلی

- ۳ نفر از متخصصین دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی

ساختار پیشنهادی سازمانی و بین بخشی در سطح شهرستان در فلوچارت شماره ۳ مشاهده می‌گردد.

فلوچارت شماره ۳: ساختار پیشنهادی سازمانی و بین بخشی در سطح شهرستان

تصویر ۱۱: شیوه کار در هم اندیشی تدوین ساختار شهرستانی

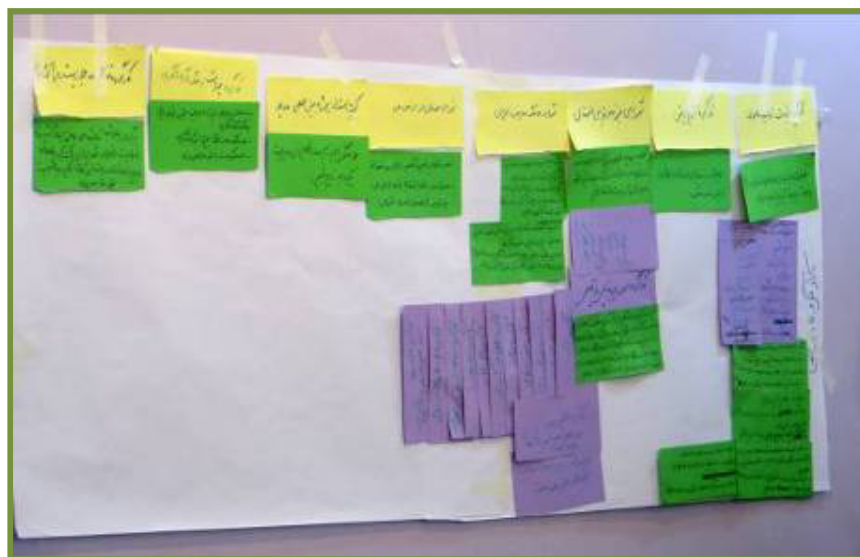

تصویر ۱۲: ارایه نتایج کار گروه ساختار شهرستانی

۳-۲-۳ کار گروه ساختار سازمانی استانی و جمع‌بندی مباحث مطرح شده

الف - ساختارها و کارگروه‌های بین‌بخشی سطح استانی

شرکت کنندگان در این کارگروه، ساختارهای سازمانی استانی و کارکرد آنها را بشرح مندرج در جدول شماره ۱۰ مطرح نمودند که در فلوچارت شماره ۴ نیز مشاهده می‌گردد.

تصویر ۱۳: شیوه کار در هم‌اندیشی تدوین ساختار استانی

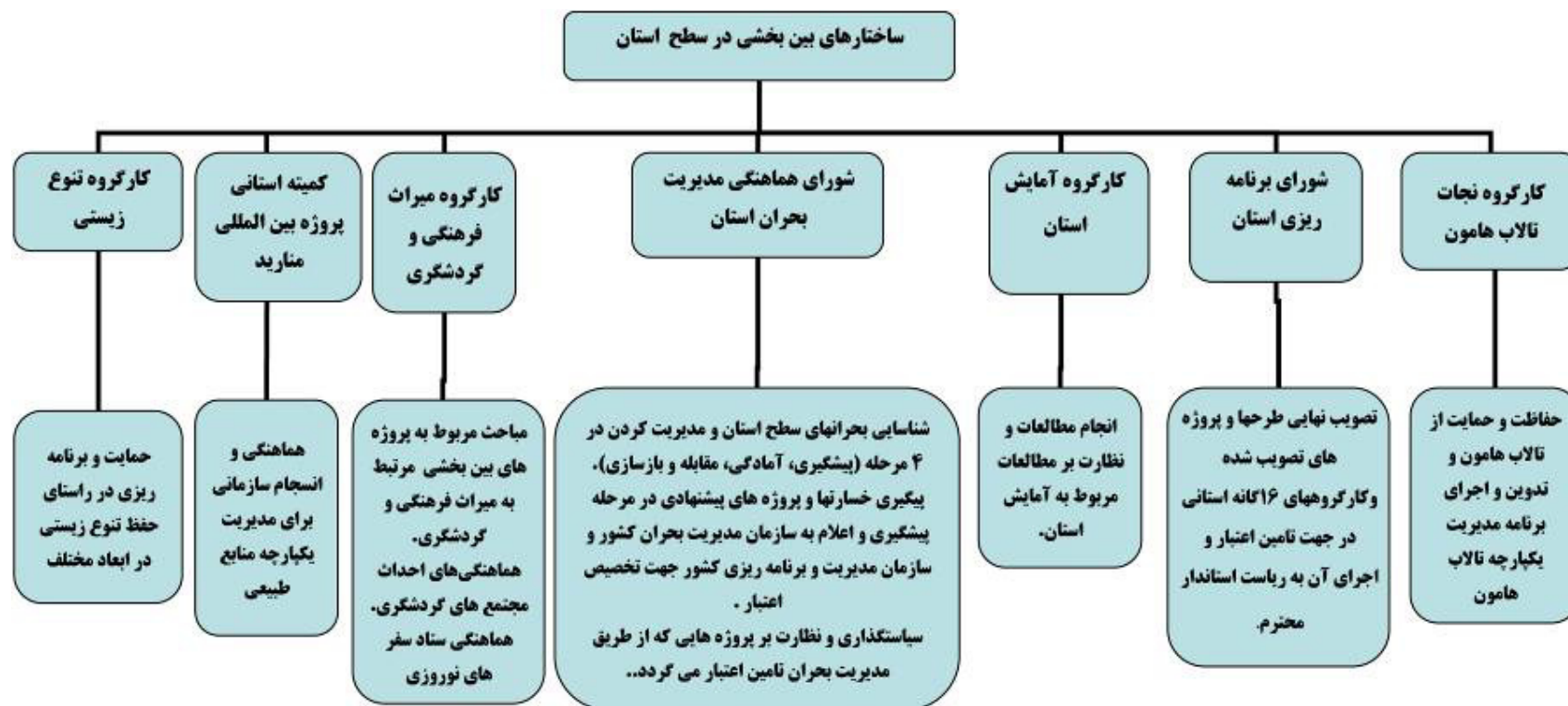

تصویر ۱۴: ارایه نتایج کارگروه ساختار استانی

جدول ۱۰: ساختارها و کار گروه‌های سازمانی در سطح استان

نام ساختار	شرح کارکرد
کارگروه نجات تالاب هامون	حفاظت و حمایت از تالاب هامون و تدوین و اجرای برنامه مدیریت یکپارچه تالاب هامون
شورای برنامه ریزی استان شامل میزکارهای: - میز آب - میز محیط زیست - میز کشاورزی - میز پتروشیمی و گاز - میز معدن - میز مسکن - میز بهداشت و درمان	تصویب نهایی طرح‌ها و پروژه‌های تصویب شده و کارگروه‌های ۱۶ گانه استانی در جهت تأمین اعتبار و اجرای آن به ریاست استاندار. این کارگروه متشکل از ۲ کارگروه صنعت و معدن، آب و کشاورزی شهرستانها می باشد که مباحث و طرح‌ها و پروژه‌ها و پیشنهادات ارجاع شده آن دو کارگروه را در محل دبیرخانه در استانداری مورد بحث و بررسی قرار داده و نهایی نموده به شورای برنامه ریزی استان ارسال می‌دارد.
کارگروه آمایش استان	انجام و نظارت بر مطالعات آمایش استان
کارگروه تفاهم پیرامون تفاهم نامه همکاری مشترک سازمان حفاظت محیط زیست و جهاد کشاورزی	برگزاری جلسات کارشناسی مابین جهاد کشاورزی و محیط زیست در خصوص همکاریهای مشترک مطالعاتی و اجرایی در راستای سیاست‌های کلان با تکیه بر مباحث زیست محیطی و توسعه پایدار.
کمیته استانی پروژه بین‌المللی منارید	هماهنگی و انسجام سازمانی برای مدیریت یکپارچه منابع طبیعی
کارگروه میراث فرهنگی و گردشگری	مباحث مربوط به پروژه‌های بین بخشی مرتبط به میراث فرهنگی و گردشگری هماهنگی‌های احداث مجتمع‌های گردشگری هماهنگی ستاد سفرهای نوروزی
شورای هماهنگی مدیریت بحران استان	شناسایی بحرانیات سطح استان و مدیریت کردن در ۴ مرحله (پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی) پیگیری خسارتها و پروژه‌های پیشنهادی در مرحله پیشگیری و اعلام به سازمان مدیریت بحران کشور و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور جهت تخصیص اعتبار سیاستگذاری و نظارت بر پروژه‌هایی که از طریق مدیریت بحران تأمین اعتبار می‌گردد. تأمین اعتبار از محل ماده ۱۲ قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران و ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت کارگروه زلزله کارگروه خسارات کارگروه بهداشت و درمان کارگروه امنیت و انتظامی کارگروه سوخت کارگروه خشکسالی کارگروه سیل و مخاطرات دریایی کارگروه ارتباطات و فن آوری اطلاعات کارگروه امداد و نجات کارگروه حمل و نقل کارگروه محیط زیست (بررسی وضعیت زیست محیطی و ارائه پیشنهادات و طرح‌ها و پروژه‌ها) اخیرا مسئولیت مقابله با ریزگردها به سازمان مدیریت بحران کشور محول شده است.
کارگروه تنوع زیستی	حمایت و برنامه ریزی در راستای حفظ تنوع زیستی در ابعاد مختلف

فلوچارت شماره ۴: ساختار سازمانی و بین‌بخشی در سطح استان

ب - ساختار پیشنهادی

توصیه شد شرکت کنندگان در کارگروه ساختارهای سازمانی استان نظرات خود را در مورد ساختار پیشنهادی ارایه نمایند که در مجموع با توجه به اینکه اهداف مدیریت تالاب با کارگروه نجات تالاب هامون بیشترین قرابت را داشت مقرر شد همان کارگروه با اصلاحات زیر به عنوان کارگروه سطح استانی به عنوان بالاترین مرجع استانی وظایف مربوطه را به عهده گیرد. بنابر این کارگروه مدیریت جامع تالاب هامون در سطح استان تشکیل می‌گردد و وظایف مورد نظر برای این کارگروه عبارتند از :

- بررسی ظرفیت‌ها و اولویت‌های توسعه منطقه و تدوین پیش نویس چشم انداز و رویکرد کلان مدیریت منطقه و ارائه پیشنهاد به سطح ملی.
- تصویب سند تهیه شده فعلی (برنامه جامع مدیریت زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون) و ارائه به سطح ملی.
- پیش بینی و تامین اعتبارات ملی و استانی و برنامه های مورد نیاز و پیگیری از سطح ملی.
- نظارت بر اجرا و هزینه کرد برنامه‌ها.
- بازنگری برنامه مدیریت زیست بومی تالاب در صورت ضرورت.
- کمک به یکپارچه سازی برنامه مدیریت در ارگانهای استانی.
- ارزیابی پیشرفت و موانع اجرای برنامه ها و هماهنگی های بین بخشی.
- تایید برنامه های اجرایی سالانه پیشنهادی سطح شهرستانی.
- ایجاد ارتباط با مقامات محلی افغانستان.
- ابلاغ برنامه های مصوب کارگروه استانی به سطح شهرستان.

این کمیته با ترکیب زیر در استان فعالیت خواهد کرد

- استاندار محترم به عنوان رئیس کارگروه
- معاون برنامه ریزی و اشتغال استاندار
- فرماندار ویژه شهرستان زابل و رئیس کارگروه شهرستان
- مدیر کل حفاظت محیط زیست استان (دبیر کارگروه)
- رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان

- - مدیر کل منابع طبیعی استان
- - مدیر کل امور عشایر استان
- - مدیر کل شیلات سیستان
- - مدیر عامل شرکت سهامی آب منطقه ای استان
- - مدیر کل مدیریت بحران استان
- - ۲ نفر از نمایندگان جوامع محلی
- - ۲ نفر از متخصصین دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی

همچنین اعضای زیر بنا به ضرورت در جلسات دعوت می شوند

- - فرمانده مرزبانی
- - مدیرکل صدا و سیمای استان
- - مدیرعامل شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان
- - مدیر کل صنعت، معدن و تجارت استان
- - مدیرکل آموزش فنی و حرفه ای استان
- - مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان

افزون بر موارد مطرح شده از سایر دستگاه‌های مرتبط نیز در صورت لزوم برای شرکت در جلسات دعوت بعمل خواهد آمد.

ساختارهای پیشنهادی بین بخشی در سطح استان در فلوچارت شماره ۵ مشاهده می‌گردد.

فلوجارت شماره ۵: ساختارهای پیشنهادی بین بخشی در سطح استان

۴- پروتکل‌های پایش

۴-۱- تشریح نحوه بررسی و تدوین پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت

در ابتدا جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران نحوه بررسی و تدوین پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت را تشریح و مواردی به شرح زیر را مطرح نمودند.

بدیهی است در برنامه مشارکتی مدیریت پیشنهادی تغییراتی نسبت به گذشته وجود خواهد داشت و می‌باید یاد بگیریم که با شیوه جدید چگونه کار کنیم و بویژه بحث مشارکت چگونه پیش رود و اجزای کار چیست و اصولاً چگونه پیشرفت و اجرای کار مورد نظارت و ارزشیابی و پایش قرار گیرد.

در حقیقت دو مورد مهم را باید مد نظر قرار دهیم اول اینکه که وضعیت تالاب چگونه است و دوم چگونه باید پایش شود؟ چگونه باید کنترل کنیم که برنامه نوشته شده بخوبی عمل می‌کند یا نه؟ ساختارهای آن چگونه است و چه باز خوردی دارد؟ اعتبارت مورد نیاز برای پایش چقدر است و چگونه باید دیده شود؟

پایش چیست؟

پایش یعنی جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در مورد جنبه‌های مختلف پروژه (برنامه مدیریت جامع تالاب و همچنین وضعیت تالاب) و بررسی مستمر و نظام‌مند پیشرفت کار و انعکاس آن به سیستم مدیریتی برای اطلاع از روند کار و اصلاحات احتمالی در مقاطع مختلف زمانی.

پایش به شناخت وضعیت مراحل مختلف پروژه، شناخت مشکلات و موانع پروژه، شناخت میزان پیشرفت فعالیت‌ها، شناخت میزان پیشرفت پروژه، نیاز احتمالی به بازنگری اهداف و منابع کمک می‌کند. پایش از زمان آغاز پروژه شروع شده و نقش آن در طول فرآیند پروژه کم می‌شود. سیستم پایش باید در تصمیم‌گیری و اصلاح پروژه کمک کند.

سیستم پایش باید ساده و مفید باشد و از انجام فعالیتهای وقت گیر بپرهیزد.
باید مشخص شود که پایش را چه کسی و در چه زمانهایی انجام می‌دهد.
پایش را می‌توان از طریق بازدید از عرصه اجرای پروژه، مطالعه مدارک موجود، مشاهده فعالیت‌ها و مصاحبه با کارکنان و مردم انجام داد.

ارزشیابی چیست؟

ارزشیابی آنالیز داده‌هاست و میزان دستیابی به اهداف را اندازه‌گیری می‌نماید.
ارزشیابی نشان می‌دهد آیا انجام فعالیت‌ها منجر به رسیدن به اهداف شده است یا خیر؟
از زمان آغاز پروژه شروع می‌شود و با پیشرفت پروژه شدت می‌گیرد.
باید مشخص نمود که ارزشیابی را چه کسی و در چه زمانهایی انجام خواهد داد.
ارزشیابی تاثیر انجام پروژه را بر زندگی مخاطبان بررسی می‌کند.
ارزشیابی مزیت‌های مثبت یا نکات منفی غیر مترقبه و پیش‌بینی نشده پروژه را مشخص می‌کند.
ارزشیابی میزان دستیابی به اهداف مقرر را نشان می‌دهد.
ارزشیابی با استفاده از تجربیات بدست آمده از انجام پروژه ارتقای کارکرد آینده را تضمین می‌کند.

شاخص‌ها کدامند و چه مشخصاتی دارند؟

شاخص‌های انتخاب شده واقعی باشند.
شاخص‌ها بصورت کمی و کیفی لحاظ می‌شوند.
چگونه آمار کسانی که منتفع می‌شوند ثبت خواهد شد.
شاخص‌های کیفی نوع تغییر را مشخص می‌کنند و شاخص‌های کمی میزان تغییر را به صورت چه مقدار و چه تعداد نشان می‌دهند.
شاخص‌ها باید قابل اندازه‌گیری باشند
شاخص‌ها باید قابل مدیریت باشند
شاخص‌ها باید قابل فهم باشند.
شاخصهایی وضع گردند که اندازه‌گیری آنها در توان گروه باشد
به اطلاعات خاصی که در دسترس گروه نیست وابسته نباشد.

رویکرد و ضروریات چیست ؟

یک "برنامه پایش" لزوماً پیچیده یا پرهزینه نیست بلکه کارآمدی برنامه به مناسب بودن و بهنگام بودن اطلاعات جمع آوری شده بستگی دارد. لذا یک برنامه پایش خوب طراحی شده، می‌تواند ساده و کارآمد باشد.

یک برنامه منسجم و کارآمد "پایش تالاب" می‌تواند اطلاعات لازم را جهت پوشش کاستی‌ها در اختیار مدیران و تصمیم‌گیرندگان قرار دهد و بطور کلی میزان موفقیت برنامه مدیریت (و دستیابی به اهداف مدیریتی) را برنامه پایش تعیین می‌نماید.

اغلب به دلیل کمبود اطلاعات لازم "مدیریت تالاب‌ها" متوقف می‌ماند. پایش ابزاری است برای اندازه‌گیری نتایج اقدامات مدیریتی و برآورد وضعیت موجود محیط تالابی و میزان تغییر آن.

پایش وضعیت تالاب چیست ؟

پایش فرایندی است که توسط آن خصوصیات محیط زیست را زیر نظر داریم. داده‌های ضروری را از این نظر که چه سیستم‌هایی تغییر می‌یابد و با چه سرعتی فراهم می‌کند بررسی می‌کند.

حلقه‌های ضروری بازتاب را برای مدیریت فراهم می‌آورد. بنابراین می‌توانیم آنچه را که در حال انجام هستیم، تنظیم کرده و بهترین خروجی را از سیستم بگیریم.

چگونه پایش تالاب را انجام دهیم ؟

اندازه‌گیری سیستماتیک، به طور کمی یا کیفی از یک پدیده یا حضور یک ماده در یک دوره زمانی اندازه‌گیری (برای مثال عمق آب، شمارش پرندگان یا فراوانی برخی گونه‌ها). نمونه‌گیری و تحلیل داده‌ها (برای مثال کیفیت آب). استفاده از پرسشنامه‌ها (برای مثال ارزیابی میزان هزینه قابل پرداخت توسط گردشگران).

چه زمانی پایش کنیم ؟

زمان مناسب پایش زمانی است که:

- تغییرات تازه رخ داده‌اند. مانند پس از رویش (کاشت) مجدد نیزارها.

- هنگامیکه تغییرات مورد انتظار هستند مانند بعد اینکه راه دسترسی جدید باز می‌شود.
- رویدادهای فصلی مانند ورود پرندگان مهاجر.
- کشف تغییرات نامحسوس به طور مرتب مانند کاهش تدریجی گیاهان غرقابی.

چگونه شاخص‌های پایش را انتخاب کنیم؟

تعیین وجوهی که بیشترین یا بهترین اطلاعات را به ما می‌دهند مانند گونه‌های کلیدی در مناطق حفاظت شده و یا کیفیت آب، میزان اکسیژن و غیره ...

تعیین اینکه چه چیزی برای پایش هم مهم و هم نسبتاً آسان است مانند اعتبار یا اطمینان از مشاهدات، مشاهداتی که بتوان تکرار نمود، هزینه‌ها، روش کار و ظرفیت نهاد مجری.

طراحی برنامه پایش

تبیین ضرورت‌ها، کاربردها، مسئولیت‌ها و نیازهای مدیریتی به برنامه پایش برای کلیه دست‌اندرکاران در مدیریت تالاب،

تدوین برنامه پایش:

تعیین محورهای اصلی اطلاعات با توجه به اهداف راهبردی (اجرایی) برنامه مدیریت: ۱- آب، ۲- تنوع زیستی و ۳- اقتصادی-اجتماعی،

تعیین شاخص‌های فرعی ذیل هر یک از محورهای اطلاعاتی با توجه به موضوعات اصلی (اولویت‌ها) مندرج در برنامه‌های مدیریتی،

تدوین پروتکل‌های پایش با مشارکت کلیه ذینفعان ضمن تقسیم کار در قالب کارگاه مشاورتی یا کارگروه‌های تخصصی سه گانه،

توافق در خصوص الزامات اجرایی برنامه پایش،

تخلیص و جمع‌بندی نتایج بدست آمده بمنظور ارائه آن در محتوی اصلی برنامه مدیریت تالاب،

اجزای پروتکل پایش

اهداف پایش شاخص مورد نظر،

شیوه پایش شامل: ۱- مواردی که می‌بایست اندازه‌گیری شوند، ۲- روش‌های اندازه‌گیری،

۳- محل اندازه گیری، ۴- نقشه یا کروکی، ۵- زمان اندازه گیری، ۶- مسئول پایش، ۷- تجهیزات اساسی مورد نیاز.

اقدامات بعدی شامل: ۱- مسئول گزارش دهی، ۲- تناوب گزارشات، ۳- مخاطبین گزارش، ۴- محل ذخیره اطلاعات.

دوره های آموزشی مورد نیاز: تعیین ظرفیت مورد نیاز به همراه نیاز و سطوح آموزشی.

محدودیت‌ها: شامل محدودیت‌های اجرایی و راهکارهای کاهش آن.

بودجه و منابع مالی: شامل بودجه پایش و تعیین مکانیسم های تامین آن.

الزامات اجرایی

کار گروهی: پایش مستلزم یک تلاش گروهی است و در این فرآیند همکاری نزدیک سایر سازمانهای کلیدی در اجرای موفق برنامه پایش بسیار ضروری است.

گردآوری داده‌ها: تمامی سازمانهای ذیربط و ذینفع باید اطلاعات و داده های موجود را در اختیار سایر سازمانهای ذینفع کلیدی و بانک اطلاعات تالاب قرار دهند.

بودجه: ۱- برنامه‌های جاری و سالانه بخش‌های مختلف، ۲- تامین منابع تکمیلی از مجرای بودجه‌های ملی و استانی، ۳- جلب پشتوانه های لازم از طریق کمیته‌های مدیریتی تالاب،

روش شناسی: ضروری است که روش کار با جزئیات کامل (پروتکل‌ها) تهیه و در جهت استاندارد سازی و انتشار آنها اقدام گردد.

گزارش دهی: ادارات کل محیط زیست بعنوان دبیر خانه اجرایی برنامه مدیریت می‌بایست سالانه گزارش جامع پایش تالاب را تهیه و منتشر نماید.

ظرفیت سازی: می‌بایست برنامه‌های آموزشی برای اجرای برنامه پایش (به‌خصوص در زمینه تفسیر داده‌ها و تلفیق آنها در غالب یک گزارش تحلیلی) برنامه ریزی شوند.

اجرای برنامه پایش

ارائه برنامه پایش در قالب ضوابط برنامه مدیریت و ایجاد پشتوانه‌های لازم و ضمانت اجرایی برای آن.

انتشار و توزیع برنامه پایش برای کلیه دست اندرکاران و دستگاههای ذیربط.

تدوین، نهایی سازی و ارائه گزارش پایش تالاب به کمیته‌های مدیریتی و کلیه دست‌اندرکاران (بصورت سالانه و توسط دبیرخانه اجرایی).

ذخیره سازی اطلاعات در بانک اطلاعات تالاب‌های کشور.

برنامه ریزی سالانه توسط دبیرخانه اجرایی کمیته‌های مدیریتی جهت اجرای برنامه پایش با مشارکت کلیه ذینفعان و از مجرای کارگروه‌های تخصصی.

اجرای برنامه پایش بر اساس محتوی پروتکل‌های پایش (کلیه دستگاه‌های زیربط).

زمان بندی جهت جمع‌آوری اطلاعات (دبیرخانه اجرایی و کارگروه‌های تخصصی).

تلفیق، تحلیل و تفسیر داده‌های بدست آمده شامل مقایسه آنها با اطلاعات پیشین و بررسی وضعیت فعلی تالاب و میزان تحقق اهداف پیش‌بینی شده در برنامه مدیریت، (در قالب فرمت پیش‌بینی شده برای گزارشات پایش سالانه و توسط دبیرخانه اجرایی).

چالش‌های موجود در فرآیند اجرای برنامه پایش:

طراحی برنامه پایش تا جای ممکن اجرایی و متناسب با ظرفیت‌های موجود دیده شود بطوری که بتوان برنامه پایش را بر اساس پروتکل‌های تنظیمی اجرایی نمود.

همکاری بین بخشی در حد مطلوب نبوده و بدین خاطر زمان زیادی صرف هماهنگی، جلب همکاری و ارائه اطلاعات گردید و بالطبع ارائه گزارش پایش سالانه با تاخیر قابل توجهی روبرو گردید.

تامین منابع مالی مورد نیاز در برنامه کاری دستگاه‌های زیربط قرار نداشت و از سوی دیگر همچنان با رویکردهای بخشی مواجه شده و در مجموع اجرای برنامه پایش را دچار خلل نمود.

ظرفیت لازم و توانمندی مورد انتظار نزد بدنه کارشناسی بمنظور تلفیق، تحلیل و تفسیر داده‌های بدست آمده در حد مطلوب وجود نداشت و نیاز به آموزش و ظرفیت‌سازی وجود دارد.

عوامل موثر در موفقیت برنامه پایش:

جمع‌آوری اطلاعات پایه همزمان و تهیه برنامه پایش همزمان با تدوین برنامه مدیریت.

ظرفیت‌سازی، همکاری نزدیک و تشریک مساعی بین مدیران تصمیم‌گیر، متخصصین و سایر

ذینفعان.

مکانیسم‌های تامین مورد نیاز در برنامه کاری سالانه.

ارائه گزارشات سالانه منظم و به هنگام و کارآمدی در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی.
اندازه‌گیری و جمع‌آوری اطلاعات مطابق با استانداردهای تعریف شده در پروتکل‌های پایش.
جلب حمایت از سوی نهادهایی که مسئولیت هماهنگی و همکاری بین بخشی دارند.
طراحی بانک اطلاعاتی بمنظور ارائه سریع اطلاعات و تصمیم‌گیری‌های بهنگام.

۴-۲- تشکیل کارگروه‌های بررسی پایش

برای ادامه کار و انجام مشورتهای لازم و تصمیم‌گیری جمعی ۳ کارگروه مشورتی تشکیل گردید که خلاصه‌ای از نتایج حاصله و تصمیم‌گیری‌های انجام شده بشرح زیر است. تمامی مطالب ارایه شده در گزارش هر کارگروه و پرسش و پاسخ‌های مطرح شده در فایل‌های صوتی مستندات کارگاه‌ها موجود است که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

۴-۲-۱- کارگروه پایش تنوع زیستی

نتایج حاصل توسط جناب آقای دکتر وحید راهداری بشرح زیر ارایه گردید که جمع‌بندی و خلاصه آن در جدول شماره ۱۱ درج گردیده است. پایش تنوع زیستی در بحث گیاهی با استفاده از چند گونه شاخص و همچنین در بحث جانوری مد نظر قرار دارد. پس از ارایه پرسش‌هایی در زمینه پایش کیفی پرندگان از منظر بارآلودگی مطرح گردید و بویژه با توجه به مرزی بودن منطقه چگونه این پایش انجام می‌شود که قرار شد این مطلب مورد بحث قرار گرفته و در صورت لزوم به اندازه‌گیری‌ها اضافه شود، پرسش‌های دیگری از جمله توجه به گونه‌های مهاجم و حذف نام گونه‌های گیاهی و درج آنها در اندازه‌گیری‌ها و توجه به گاو سیستانی مطرح گردید و مورد تبادل نظر قرار گرفت.

۴-۲-۲- کارگروه پایش منابع آب و خاک

نتایج حاصل کارگروه پایش منابع آب و خاک توسط جناب آقای مهندس واعظی ارایه گردید که جمع‌بندی و خلاصه آن در جدول شماره ۱۲ درج گردیده است. پایش منابع آب و خاک در بحث منابع

آب با مد نظر قرار دادن شاخص‌های مرتبط با کیفیت و کمیت منابع آب و در بحث خاک با مد نظر قرار دادن شاخص‌های مرتبط با فرسایش و رسوب مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. پس از ارایه نیز پرسشی در مورد نوع پایش فاضلابهای تخلیه شونده به تالاب مطرح گردید که در پاسخ توضیح داده شد که در محلهای ورودی آب به تالاب ایستگاه‌هایی پایش بینی شده که چنین مواردی مانند فلزات سنگین و غیره نیز تحت پایش قرار می‌گیرد.

تصویر ۱۵ : کارگروه تنوع زیستی در کارگاه شماره ۲

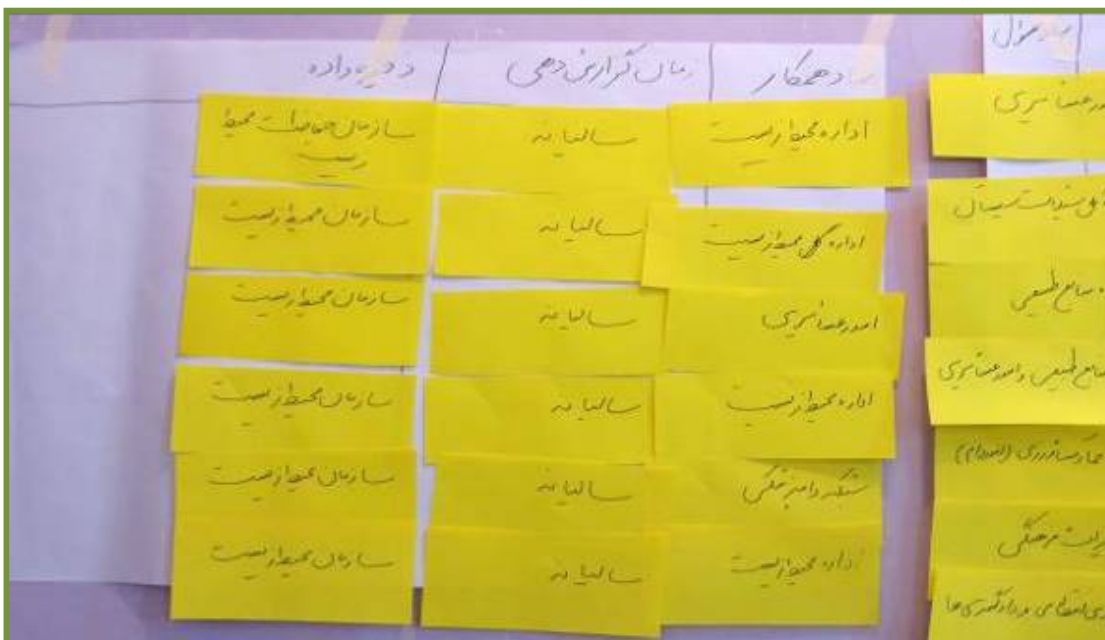
۴-۲-۳- کارگروه پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی

نتایج حاصل توسط جناب آقای دکتر دوستی ارایه گردید. در این کارگروه ویژگی‌های بهبود معیشت بهره برداران و ذینفعان تالاب، توسعه اقتصادی، افزایش دانش و اطلاع رسانی عمومی، بهبود گردشگری و بهبود سلامت به عنوان محورهای اصلی پایش مد نظر قرار گرفته و در زمینه‌های مختلف آن با هم اندیشی و تبادل نظرهای لازم دستور کار پایش طراحی گردیده است که جمع بندی و خلاصه

آن در جدول شماره ۱۳ درج گردیده است. پس از ارایه نیز پیشنهاداتی در زمینه نهاد مرتبط با بهبود معیشت بهره برداران، افزایش درآمد دامداران و خاص نبودن آن برای فقط عشایر، میزان تولید گوشت در سیستان که نمی‌توان آنرا فقط از کشتارگاه مشخص نمود، برداشت از داخل تالاب و حاشیه تالاب قابلیت اندازه گیری پارامترها و همچنین ارتباط بهبود معیشت ذینفعان تالاب با بهبود شرایط اکولوژیک تالاب مطرح و پاسخ گوی انجام و موارد لازم نیز به برنامه پایش اضافه گردید.

تصویر ۱۶: بخشی از کار کرد کار گروه پایش منابع آب و خاک در کارگاه شماره ۳

تصویر ۱۷: بخشی از کار کرد کار گروه پایش اقتصادی و اجتماعی در کارگاه شماره ۳

جدول ۱۱: ویژگی‌های تنوع زیستی مورد پایش در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون

ذخیره داده	زمان گزارش دهی	نهاد همکار	نهاد مسئول	زمان نمونه برداری	نقاط نمونه برداری	پارامتر اندازه گیری	فاکتور پایش	
دبیر خانه تالاب‌های بین المللی هامون	سالانه	محیط زیست + سن ها + جوامع محلی	منابع طبیعی استان	اردیبهشت ماه	تخت عدالت هیرمند - صابری ادیمی - سنگل کوه خواجه - شهرک علی اکبر (هامون)	سطح پوشش - تولید در واحد سطح	نی	پایش گیاهی
				خرداد ماه	تخت عدالت هیرمند - صابوری نیمروز - سنگل - شهرک علی اکبر (هامون)	سطح پوشش - تولید در واحد سطح	لوئی	
				خرداد ماه	صابری نیمروز - سنگل پشت کوه خواجه	سطح پوشش - تولید در واحد سطح	جگن (گزگ)	
				خرداد ماه	صابوری نیمروز - سنگل کوه خواجه	سطح پوشش	بونی	
				خرداد ماه	سنگل کوه خواجه - صابوری نیمروز - ملکی - نیاتک	سطح پوشش	گز	
دبیر خانه تالاب‌های بین المللی هامون	سالانه	سن ها + جوامع محلی	محیط زیست استان	۷ (هفتصد و هفتاد و هفت) (سرشماری آذر ماه ۱۳۹۲)	ادیمی - کوه خواجه - نیاتک - ریگ آب - سرکنی	ایستگاه (کمیت و کیفیت) سرشماری	درج (پور)	پایش آب و هوایی
					تخت عدالت - سنگل - صابری		چنگر (چور)	
					تخت عدالت - سنگل - صابری		اردک سر سفید	
					تخت عدالت - سنگل - صابری		اردک سر سبز	
					تخت عدالت - سنگل - صابری		پلیکان پا خاکستری	
					تخت عدالت - سنگل - صابری		غاز	
					تخت عدالت - سنگل - صابری		اردک سر سفید	
		اتحادیه صیادی + محیط زیست + آب منطقه ای	اداره کل شیلات استان	پارک ملی	سطح تالاب‌های بین المللی هامون - چاه نیمه ها	ارزیابی ذخائر (تعداد در واحد سطح)	شیزو تراکسی	
							انجک	
							فیتوفاک (بیک هد)	

جدول ۱۲: ویژگی‌های پایش منابع آب و خاک در برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

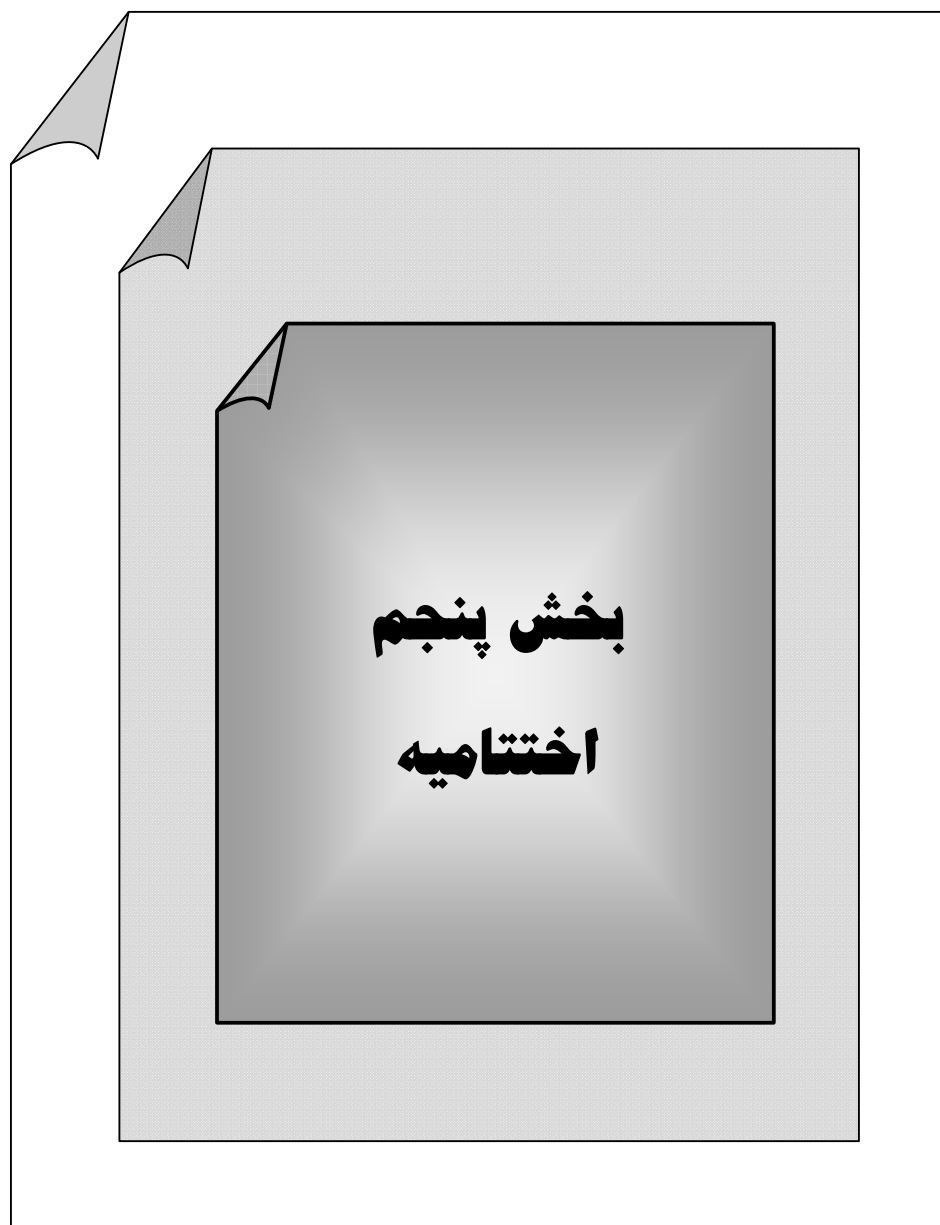
	فاکتور پایش	پارامتر اندازه‌گیری	اقدامات پایشی	زمان نمونه برداری	نهاد مسئول	نهاد همکار	زمان گزارش دهی	ذخیره داده
منابع خاک	فرسایش و رسوب	پوشش سطح خاک، رطوبت خاک، فرسایش پذیری خاک	اندازه‌گیری شاخص‌های تعیین شده	فصلی	استان + محیط زیست	پژوهشگاه تالاب + تحقیقات + دانشگاه زابل	پیش‌ماه	دبیرخانه تالاب‌های بین‌المللی هامون
		حجم رسوبگذاری	تعیین نوع و میزان رسوبات	دوساله				
		کانوئهای تولید ریزگرد	تعیین سطح خاستگاه ریزگرد، تعیین اندازه و نوع ریزگرد	سالانه				
منابع آب	کمیت آب	میزان نزولات جوی در حوزه آبریز هامون	برآورد حجم نزولات جوی در حوزه‌های منتهی به تالاب	ماهانه	سازمان هواشناسی	آب منطقه‌ای	ماهانه	دبیرخانه تالاب‌های بین‌المللی هامون
		میزان آب ورودی به کشور	ثبت داده‌های ایستگاههای ورودی	روزانه	آب منطقه‌ای		ماهانه	
		میزان مصارف و ذخایر آب ورودی به کشور	ثبت داده‌های ایستگاهها	روزانه	آب منطقه‌ای		ماهانه	
		میزان آب ورودی به تالاب	احداث ایستگاههای هیدرومتری در مواضع ورودی به دریاچه	پس از احداث روزانه	محیط زیست	آب منطقه‌ای	فصلی	
		سطح و حجم آبگیری تالابها	استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و بازدیدهای میدانی	هفتگی	محیط زیست	آب منطقه‌ای	فصلی	
	کیفیت آب	میزان و نوع رسوب	اندازه‌گیری رسوب در محل ایستگاههای هیدرومتری	روزانه در مواقع سیلاب	آب منطقه‌ای	محیط زیست	ماهانه	
		Ph, Ec, TDS, BOD, DO, SAR, آمونیاک، نیترات، کربنات، بی کربنات، فسفات، عناصر سنگین، کدورت	اندازه‌گیری در ایستگاههای ورودی و داخل تالاب (چونگ سرخ، خرگوشی، دراز، سنگل)	ماهانه (بر حسب ضرورت لحظه‌ای)	محیط زیست	آب منطقه‌ای، آب و فاضلاب، بهداشت محیط، مراکز دانشگاهی، سمن‌ها	ماهانه	

جدول ۱۳: ویژگی‌های پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی در برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

فاکتور پایش	پارامتر اندازه گیری	نقاط نمونه برداری	زمان نمونه برداری	نهاد مسئول	نهاد همکار	زمان گزارش دهی	ذخیره داده
توسعه اقتصادی	سرمایه گذاری اقتصادی	کل حوزه سیستان	سالانه	استانداری	اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی+ اداره صنعت و معدن و تجارت + سمن ها + جوامع محلی	سالانه	دبیر خانه تالاب های بین المللی هامون
	نرخ مهاجرت	کل حوزه سیستان					
	نرخ بیکاری	کل حوزه سیستان					
	تعداد خانوارهای زیر خط فقر	کل حوزه سیستان					
بهبود سلامت	امید به زندگی	کل حوزه سیستان	سالانه	دانشگاه علوم پزشکی زابل	آموزش و پرورش + استانداری	سالانه	
	میزان مراجعه به بیمارستان برای بیماریهای تنفسی و چشمی	مراکز بیمارستانی ، بهداشتی و درمانی	شش ماهه				
	میزان سوء تغذیه	کل حوزه سیستان	سالانه				
افزایش دانش و اطلاع رسانی عمومی	تعداد ساعات برنامه های اجرا شده در رسانه های ملی، محلی و جراید	رسانه ها و جراید ملی و محلی	سالانه در تابستان	محیط زیست	استانداری	سالانه	
	تعداد کارگاههای اجرا شده در رابطه با تالاب (در بخش های مختلف)	در سطوح محلی ، ملی و بین المللی	در زمان اجرا	محیط زیست	استانداری+منابع طبیعی+وزارت نیرو+آموزش و پرورش+سمن ها	سالانه (محلی و ملی شش ماهه)	
بهبود گردشگری	زیر ساختهای گردشگری	سطح منطقه سیستان	سالانه	میراث فرهنگی و گردشگری	شهرداری ها + بخش خصوصی+محیط زیست	سالانه	
	تعداد گردشگران	سطح منطقه سیستان	سالانه در بهار سال بعد	میراث فرهنگی و گردشگری	اداره ارشاد + شهرداری + هلال احمر +محیط زیست	سالانه	
	میزان در آمد جوامع محلی	سطح منطقه سیستان	سالانه در شهریور	دبیر خانه و مدیریت محیط زیست	سمن ها + اتحادیه های صیادی + تعاونی های عشایری	سالانه	

ادامه جدول ۱۳: ویژگی‌های پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی در برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

ویژگیها	پارامتر اندازه‌گیری	نقاط نمونه برداری	زمان نمونه برداری	نهاد مسئول	نهاد همکار	زمان گزارش دهی	ذخیره داده
توسعه سیستان (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی)	درآمد دامداران	مناطق عشایری اطراف تالاب	هر شش ماه (مرداد و اسفند)	امور عشایری	محیط زیست	سالانه	بهره‌بخش تالاب‌های بین‌المللی هامون
	درآمد صیادان	تخت عدالت - پشت ادیمی - کوه خواجه	سالانه	اداره کل شیلات	محیط زیست	سالانه	
	حفظ تعادل دام و مرتع	مناطق عشایری اطراف تالاب	هر شش ماه (شهریور و اسفند)	منابع طبیعی	امور عشایری	سالانه	
	ترکیب بهره‌برداران (کاهش بهره‌برداران غیر مجاز)	مناطق عشایری اطراف تالاب	هر شش ماه (شهریور و اسفند)	منابع طبیعی	امور عشایری	سالانه	
	میزان گوشت تولیدی دام سیستانی	کشتارگاه صنعتی ایل	سالانه	جهاد کشاورزی (امور دام)	دامپروری	سالانه	
	کاهش وابستگی به معیشت بهره‌برداران تالاب (افزایش مشاغل جایگزین)	مناطق عشایری اطراف تالاب	سالانه	اداره کل شیلات - امور عشایری - منابع طبیعی	اتحادیه صیادی - تعاونی‌های عشایری	سالانه	
	درآمد مشاغل وابسته به تالاب	تخت عدالت - گمشاد - ادیمی - کوه خواجه	سالانه	اداره کل شیلات - امور عشایری - منابع طبیعی	اتحادیه صیادی - تعاونی‌های عشایری	سالانه	
بهبود امنیت اجتماعی	نرخ جرائم اجتماعی	مراکز انتظامی و قضایی حوزه سیستان	سالانه	نیروی انتظامی	دادگستری	سالانه	محیط زیست

۵- اختتامیه :

در پایان و مراسم اختتامیه کارگاه مسئولین و کارشناسان مربوطه به شرح زیر به ایراد سخن پرداختند:

جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی : جمع بندی کلی از شرایط کارگاه و اتفاقاتی که رخ داده و همچنین گام‌های آتی داشتند. در پاسخ به پرسش مطرح شده اظهار داشتند که واقعیت این است که در این مقطع ما نمی‌توانیم تصمیم بگیریم که چه برنامه‌ای برای آب داریم ولی کاری که انجام شده این است که با قرار دادن یک سری اقدامات اولویت دار و فوری از جمله موضوع بازنگری کلی مدیریت منابع آب در حوزه سیستان و یک سری اقدامات دیگر نظیر بهینه مصرف شدن منابع آب در بخش کشاورزی و دیگر بخش‌ها امیدواریم که با انجام آنها به نسخه مناسبتری از مدیریت منابع آب در سیستان برسیم ولی باید بپذیریم که تصمیم گیری نهایی در حد ظرفیت جمع حاضر نیست. کاری که در حال حاضر از دست ما برمی آید پی گیری جدی این موضوع است.

گام‌های آتی شامل ارسال گزارش این کارگاه و گزارش بازنگری و تصحیح شده کارگاه‌های قبلی با مد نظر قرار دادن پیشنهادهای شما که در برگیرنده اهداف راهبردی و اقدامات اولویت دار است به عنوان پیش نویس اولیه برنامه نهایی خدمت همه شرکت کنندگان ارسال خواهد شد تا شما نقطه نظرات خود را به دبیرخانه زیست بومی تالاب هامون در استان اعلام فرمایید تا در برنامه نهایی اعمال گردد. این کارگاه آخرین کارگاه با این ابعاد در تدوین طرح مدیریت زیست بومی تالاب هامون است و بعد از این ما فقط یک کارگاه مشورتی و البته کوچک و محدود تر خواهیم داشت تا نقشه پهنه بندی (زون بندی) تالاب و دستور العمل اجرایی آنرا که در برگیرنده نوع هر کار در هر پهنه است را نهایی کنیم. تا کنون حدود ۸۰ درصد کار انجام شده و بزودی بعد از تدوین نهایی طرح پی گیر تصویب و اجرایی نمودن آن در استان و دیگر مراجع خواهیم بود.

در خاتمه جناب آقای مهندس سلیمانی از تمامی همکاران اداره کل محیط زیست استان، تیم مشورتی همکار طرح و مسئولین استان و شهرستان که با حضور مستمر خود ما را همراهی و یاری نمودند

و همچنین نمایندگان بخش‌های مختلف و بویژه از جوامع محلی و تمامی عزیزان دیگری که در این مهم مشارکت نمودند تشکر و قدردانی نمودند.

جناب آقای مهندس هوشنگ ناظری، معاون استاندار و فرماندار ویژه شهرستان زابل: ابتدا از

حضور همه عزیزان تشکر نمودند و اظهار داشتند که شاهد تحولی از کارگاه دوم به بعد بوده ایم که این نیز جای تشکر دارد از زحمات جناب آقای مهندس سلیمانی و همکارانشان، جناب آقای دکتر محمودی و همکارانشان در استان و بویژه نمایندگان جوامع محلی بعنوان صاحبان اصلی تالاب که هم در احیاء و هم در نگه داری تالاب نقش دارند نیز سپاسگزارم.

مجموعه فرمانداران و استانداری کاملاً به موضوع تالاب و اهمیت آن واقف هستند و می‌دانند که زندگی در سیستان و هویت سیستان به تالاب وابسته است. همانگونه که قبلاً نیز مطرح کردم، مجدداً تاکید دارم که محور موضوع تالاب باید سیستان باشد و تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و مصوبات باید در داخل منطقه صورت پذیرد و مجموعه بالا شامل استانی و ملی باید مجری و ابلاغ‌کننده مصوبات دستگاه‌هایی که در این کارگاه‌ها مطرح و تصمیم‌گیری شده باشند. بطور حتم اگر چنین عمل شود با موفقیت نیز همراه خواهد بود. دو نکته دیگر نیز در تدوین مدیریت جامع مد نظر قرار گیرد و آن نحوه اجرای برنامه در شرایط خشکسالی و ترسالی است که هر دو گزینه باید پیش‌بینی و مد نظر باشند و توصیه می‌کنم که در کارگاه بعدی این مهم نیز مورد مشورت قرار گیرد.

آقای دکتر محمودی مدیرکل سازمان حفاظت محیط زیست: از حضور و مشارکت فعال تمامی

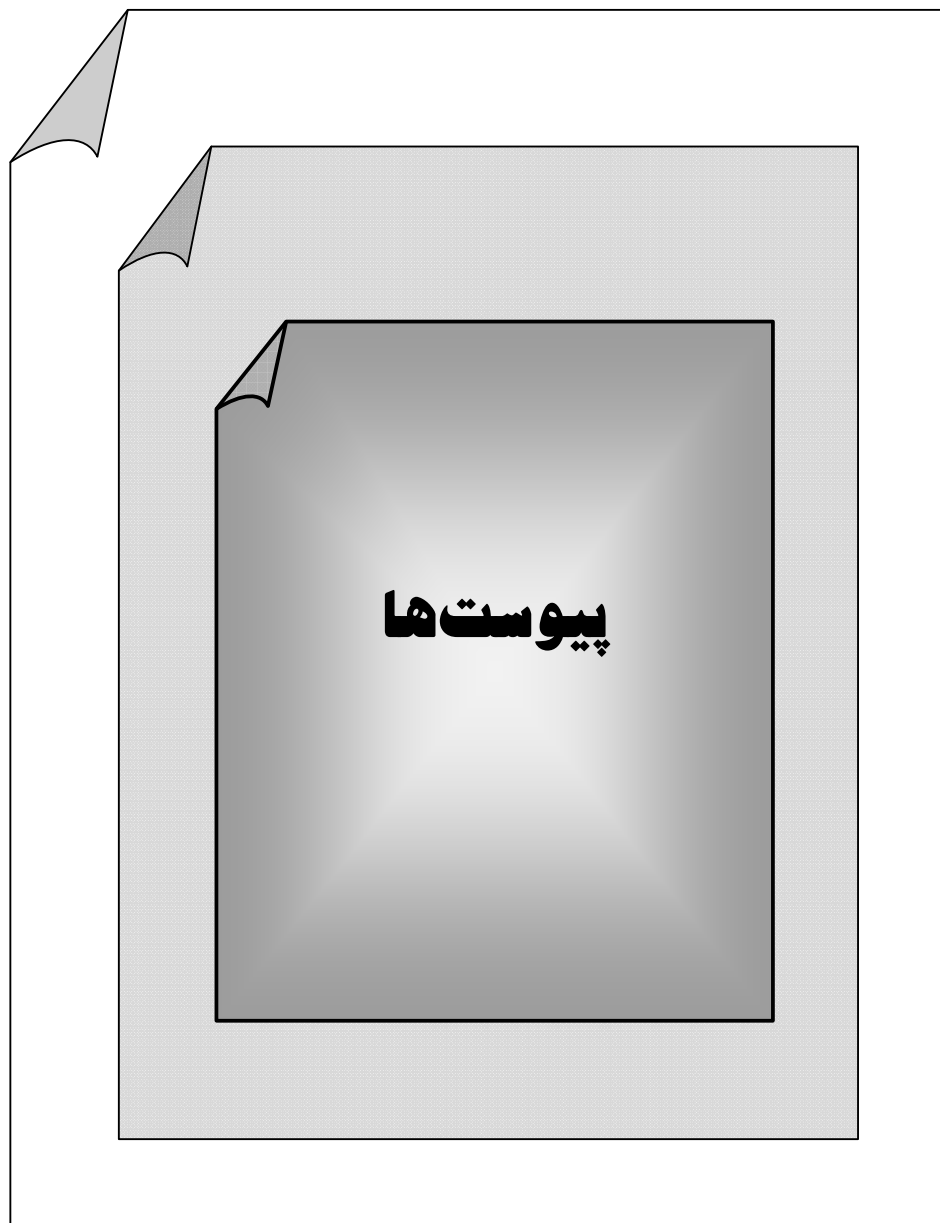
شرکت‌کنندگان و همچنین دست‌اندرکاران برگزاری کارگاه که در روزهای پایانی سال و با وجود تراکم کاری دو روز کامل را در کارگاه حضور داشته و مشارکت جدی در پیشبرد کارها داشتند تشکر و قدردانی نمودند. جناب آقای دکتر محمودی از کلیه حاضرین اعم از ذینفعان و بهره‌برداران، مسئولین دستگاهها، معتمدین محلی، سازمانهای مردم‌نهاد، کارشناسان، دانشگاهیان، همکاران سازمان محیط زیست و طرح حفاظت تالاب، صاحب‌نظران و ... و در حد امکان با ذکر نام و همچنین همکاری که در برگزاری کارگاه در مجموعه محیط زیست استان و گروه مشورتی همکاری داشتند تقدیر و تشکر نموده آرزوی سالی خوب برای همه نمودند.

تصویر ۱۸: نمایی از کارگاه و حضور افسار مختلف در کنار یکدیگر

تصویر ۱۹: عکس یادگاری از کارگاه مشورتی تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون

پیوست ۱:

پیوست ۱: برنامه کارگاه شماره ۳ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۹-۱۸ اسفند ماه ۱۳۹۳

روز اول ۱۳۹۳/۱۲/۱۸	
پذیرش	۹/۳۰ - ۹/۰
تلاوت قرآن و سرود ملی تلاوت قرآن و سرود ملی	۹/۳۰ - ۹/۴۵
سخنرانی و خوش آمد گوئی جناب آقای دکتر سعید محمودی مدیر کل محترم محیط زیست استان	۹/۴۵ - ۱۰/۰
سخنرانی جناب آقای مهندس محسن سلیمانی روزبهرانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، مروری به استقرار مدیریت زیست بومی و تدوین برنامه مدیریت تالاب‌های ایران	۱۰/۰ - ۱۰/۲۵
ارایه دبیرخانه در خصوص روند تدوین برنامه مدیریت، گزارش کارگاه‌ها و باز خوردهای دستگاه‌های دست انداز کار	۱۰/۲۵ - ۱۰/۴۰
سخنرانی جناب آقای مهندس غلامرضا مالکی معاونت برنامه ریزی و اشتغال استانداری استان سیستان و بلوچستان	۱۰/۴۰ - ۱۰/۵۵
استراحت و پذیرایی	۱۰/۵۵ - ۱۱/۲۵
مرور و تصویب اجزاء اصلی برنامه مدیریت، اهداف راهبردی و اقدامات اولویت دار	۱۱/۲۵ - ۱۲/۳۰
تشکیل گروه‌های کاری، بررسی و تدوین ساختار سازمانی و بخشی برای اجزاء برنامه مدیریت	۱۲/۳۰ - ۱۳/۰۰
نماز و نهار	۱۳/۰۰ - ۱۴/۰۰
ادامه بررسی گروه‌های کاری و ارایه نتایج	۱۴/۰۰ - ۱۵/۳۰
استراحت و پذیرایی	۱۵/۳۰ - ۱۵/۴۵
ادامه فعالیت گروه‌های کاری، بررسی و تدوین برنامه و پروتکل‌های پایش وضعیت تالاب و اجرای برنامه مدیریت	۱۵/۴۵ - ۱۷/۰۰
روز دوم ۱۳۹۳/۱۲/۱۹	
ادامه بررسی و تدوین برنامه و پروتکل‌های پایش وضعیت تالاب	۸/۱۵ - ۱۰/۴۵
استراحت و پذیرایی	۱۰/۴۵ - ۱۱/۱۵
ارایه گروه‌های کاری، بحث و بررسی نتایج گروه‌های کاری	۱۱/۱۵ - ۱۳/۰۰
نماز و نهار	۱۳/۰۰ - ۱۴/۰۰
بحث و بررسی در خصوص گام‌های آتی پایش، نهایی سازی برنامه مدیریت، تصویب و اجرایی شدن آن	۱۴/۰۰ - ۱۵/۳۰
جمع بندی و پذیرایی	۱۵/۳۰ - ۱۶/۳۰

پیوست ۲: شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۳

شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان، زابل ۱۸ و ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	غلامرضا مالکی	معاونت برنامه ریزی و اشتغال استانداری استان سیستان و بلوچستان
۲	تقی طاهری	فرماندار شهرستان نیمروز
۳	هوشنگ ناظری	فرماندار ویژه شهرستان زابل
۴	سعید محمودی	مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۵	محسن سلیمانی روزبهانی	مدیر طرح حفاظت از تالاب‌های ایرانی ایران
۶	ریحانه پرهیزگار	تسهیلگر - کارشناس محیط زیست
۷	ندا فلسفی	کارشناس مرکز منطقه رامسر
۸	یوسف علی احمدی	طرح حفاظت از تالاب‌های ایرانی ایران
۹	آرزو اشرفی زاده	رئیس گروه تالاب‌ها و رودخانه‌ها، سازمان محیط زیست
۱۰	سرهنگ احمدی	مرزبان هنگ مرزی
۱۱	غلامرضا اربابی	مدیریت بحران استان سیستان و بلوچستان
۱۲	سرگرد مهدی صفری	هنگ مرزی زابل
۱۳	علیرضا سروری نژاد	مدیر پروژه بین‌المللی منارید استان
۱۴	رسول قورزایی	نایب رئیس اتحادیه تعاونی‌های صیادی سیستان
۱۵	محمد رضا گنجی	انجمن احیاء سریع هامون پاک
۱۶	حاج محمد قورزایی	معمد محلی، ذینفع تالاب
۱۷	گل حسین کوهستانی	رئیس اتحادیه تعاونی‌های صیادی سیستان
۱۸	عباس جوادی	معمد محلی، ذینفع تالاب
۱۹	منصور سارانی	مرکز تحقیقات کشاورزی زابل
۲۰	عباس علی کیخا	معمد محلی، ذینفع تالاب
۲۱	ابولفضل رئوفی	معاون زراعت سازمان جهاد استان
۲۲	سعیده ملکی	عضو هیات علمی دانشگاه زابل
۲۳	وحید راهداری	عضو هیئت علمی دانشگاه زابل
۲۴	کامیار شکوهی رازی	کارشناس منارید
۲۵	حمید دوستی	کارشناس حفاظت محیط زیست
۲۶	زهرا اکرمی	حفاظت محیط زیست زابل
۲۷	ملیحه عسگری	حفاظت محیط زیست زابل
۲۸	کبرا مهمان دوست	حفاظت محیط زیست زابل

ادامه شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان، زابل ۱۸ و ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۲۹	محب علی شهبازی	مرکز بهداشت زابل
۳۰	محمد علی سرگلزایی	مدیریت تولیدی آجر سفال
۳۱	حجت نوروزی	معمدم محلی، ذینفع تالاب
۳۲	علی نوروزی	معمدم محلی، ذینفع تالاب
۳۳	محمد غنی مسرور	معمدم محلی، ذینفع تالاب
۳۴	علی سرگلزایی	شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان
۳۵	محمد رضا عیادی	شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان
۳۶	علی شهبازی	دانشگاه زابل
۳۷	محمد رضا صبح خیز	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند
۳۸	حسین علی واعظی	آب منطقه ای استان
۳۹	محب علی سیستانی	مدیر کل شیلات استان سیستان و بلوچستان
۴۰	عباس عزیزاده سرگزی	معاون اداره کل شیلات سیستان
۴۱	رمضان شهبازی پاک	رئیس اداره امور صید شیلات استان سیستان و بلوچستان
۴۲	محمد دوستی	عضو هیئت علمی دانشگاه
۴۳	عیسی شیبانی	عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور
۴۴	غلام رضا صوفی	روابط عمومی فرمانداری
۴۵	حمید عباسی مقدم	گروه اینترنتی سیستان فراموش شده
۴۶	محمد رضا بارانی زاده	رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان هیرمند
۴۷	ناصر راشکی	رئیس اداره بایانزدایی
۴۸	حسین سرگزی	کارشناس ارشد بایانزدایی منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۴۹	حامد غلامی	خبرگزاری ایرنا- خبرنگار
۵۰	علیرضا بارانی	مدیر سایت فرمانداری زابل
۵۱	عیسی میرانی شاهرودی	رئیس اداره شیلات زهک
۵۲	محبعلی بزی	متصدی تکثیر و پرورش آبزیان
۵۳	امین الله سرابندی	ذینفع تالاب، محقق و روزنامه نگار
۵۴	خدنگی	اداره کل محیط زیست
۵۵	سرور خانه	معمدم محلی، ذینفع تالاب
۵۶	عباس سارانی	معمدم محلی، ذینفع تالاب
۵۷	موسی سارانی	معمدم محلی، ذینفع تالاب
۵۸	نظر درخشان	معمدم محلی، نماینده عشایر و دامدار

ادامه شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان، زابل ۱۸ و ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۵۹	حمید دهمرده	معتمد محلی، ذینفع تالاب
۶۰	علیرضا سارانی	معتمد محلی، ذینفع تالاب
۶۱	یمین سارانی	معتمد محلی، ذینفع تالاب
۶۲	شیر احمد خامه	معتمد محلی، ذینفع تالاب
۶۳	محمدرضا پهلوان راد	هیئت علمی مرکز تحقیقات سیستان
۶۴	عیسی شیخی	معتمد محلی، ذینفع تالاب، عشایر میل نادر
۶۵	مرتضی امیری	معاونت محیط زیست استان
۶۶	مهدی سراوانی	محیط زیست زهک
۶۷	هادی شهرکی	شیلات
۶۸	حمید خانی مقدم	معاونت عمرانی فرمانداری
۶۹	مجتبی گنجعلی	سرپرست بخش تحقیقات منابع طبیعی
۷۰	محمد رضا پودینه	دانشگاه سیستان و بلوچستان
۷۱	حمید رضا جهان نیغ	ریاست سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۷۲	اکرم پیلتن	کارشناس استانداری
۷۳	غلام محمد بهروج	معتمد محلی، دامدار شهرستان نیمروز
۷۴	محمدرضا فیض سرهنگی	مجمع توسعه و احیای سرمایه های اجتماعی سیستان
۷۵	عباس باقری	فرهنگ و ارشاد اسلامی
۷۶	مرادقلی	محیط زیست زابل
۷۷	علی سراوانی	محیط زیست استان
۷۸	احمد علی ملاشاهی	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند، بازنشسته اداره کل منابع طبیعی
۷۹	غلامعلی جانفذا	اداره کل منابع طبیعی
۸۰	میرشکار	استانداری
۸۱	سروان هادی نیا	گردان مرزی
۸۲	مسعود شکونی	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند
۸۳	غلامعلی جانفذا	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند
۸۴	حسین پهلوانی	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی

پیوست ۳: شرکت‌کنندگان در کارگاه‌های تشکیل شده در کارگاه شماره ۳

شرکت‌کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان،

کارگروه ساختار سازمانی شهرستان، زابل ۱۸ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	هوشنگ ناظری	فرماندار زابل
۲	مرتضی امیری	محیط زیست
۳	علی شهریاری	عضو هیئت علمی گروه علوم خاک دانشگاه زابل
۴	عیسی شیبانی	عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور
۵	سرگرد مهدی صفری	هنگ مرزی زابل
۶	سروان هادی نیا	هنگ مرزی
۷	محمدرضا بارانی زاده	رئیس منابع طبیعی هیرمند
۸	عیسی میرانی شاهرودی	مسئول شیلات زهک
۹	مجتبی گنجعلی	تحقیقات منابع طبیعی
۱۰	ریحانه پرهیزگار	تسهیلگر - کارشناس محیط زیست
۱۱	ملیحه عسگری	محیط زیست زابل
۱۲	مریم پودینه احمد	محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۱۳	حمید دوستی	کارشناس محیط زیست زابل
۱۴	محمد رضا پهلوان راد	عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات سیستان
۱۵	سید محمد تقی حسینی	مدیر موسسه فرهنگی هنری و زیست محیطی
۱۶	مسعود شکوئی	سبز آوران هیرمند

شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان،
کار گروه ساختار سازمانی استانی، زابل ۱۸ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	سعید محمودی	مدیرکل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۲	غلامرضا اربابی	مدیریت بحران استان سیستان و بلوچستان
۳	آرزو اشرفی زاده	تسهیلگر - سازمان محیط زیست
۴	رمضان شهریاری پاک	شیلات سیستان
۵	حسین سرگزی	منابع طبیعی
۶	ابوالفضل رئوفی	سازمان جهاد کشاورزی
۷	حسینعلی واعظی پور	آب منطقه ای استان
۸	الهام آبتین	کارشناس محیط زیست
۹	لیلا نظری	کارشناس محیط زیست
۱۰	مهدی گدخدایی	معاون فنی محیط زیست
۱۱	سمیرا غفاری پور	دانشگاه زاهدان

شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان،
کار گروه ساختار سازمانی جوامع محلی، زابل ۱۸ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	امین الله سرابندی	ذینفع تالاب، محقق و روزنامه نگار
۲	ندا فلسفی	کارشناس مرکز منطقه رامسر
۳	یوسفعلی احمدی	تسهیلگر - طرح بین المللی حفاظت از تالاب‌های ایران
۴	سعیده ملکی	عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی اصفهان
۵	غلام محمد بهروج	دامدار شهرستان نیمروز
۶	گل حسین کوهستانی	رئیس اتحادیه تعاونیهای صیادی سیستان
۷	رسول قورزائی	اتحادیه تعاونیهای صیادی
۸	محمد قورزائی	معتمد طایفه صیادی
۹	عباسعلی کیخا	معتمد محلی
۱۰	عبسی شیخی	عشایر و بهره بردار
۱۱	نوراحمد سارانی مقدم	دامدار و بهره بردار تالاب
۱۲	محمد گل سارانی	خانه کشاورز - بهره بردار
۱۳	عباس سارانی ادیمی	بهره بردار
۱۴	عباس جوادی	معتمد طایفه صیادی
۱۵	احمدعلی ملاشاهی	کارشناس منابع طبیعی
۱۶	وحید راهداری	دانشگاه زابل - محقق

شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان،

کار گروه پایش منابع آب و خاک، زابل ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	مهدی کدخدایی	محیط زیست
۲	رمضان شهریاری پاک	شیلات
۳	آرزو اشرفی زاده	سازمان محیط زیست
۴	حسین سرگزی	منابع طبیعی
۵	ابوالفضل رئوفی	سازمان جهاد کشاورزی استان
۶	حسین علی واعظی پور	آب منطقه ای
۷	ناصر راشکی	منابع طبیعی
۸	غلامرضا اربابی	استانداری - مدیر کل مدیریت بحران
۹	لیلا نظری	اداره کل محیط زیست استان
۱۰	علی شهریاری	دانشگاه زابل - گروه آب و خاک
۱۱	سعید محمودی	مدیر کل محیط زیست
۱۲	حمید دوستی	محیط زیست زابل
۱۳	سرگرد مهدی صفری	هنگ مرزی

شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان،

کار گروه اقتصادی اجتماعی پایش، زابل ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	امین الله سرابندی	ذینفع تالاب، محقق و روزنامه نگار
۲	ندا فلسفی	کارشناس مرکز منطقه رامسر
۳	یوسفعلی احمدی	تسهیلگر - طرح ملی حفاظت از تالاب‌های ایران
۴	سعیده ملکی	عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی اصفهان
۵	غلام محمد بهروج	دامدار شهرستان نیمروز
۶	گل حسین کوهستانی	رئیس اتحادیه تعاونیهای صیادی سیستان
۷	محمد رضا صبح خیزی	کارشناس منابع طبیعی
۸	محمد قورزانی	معتد طایفه صیادی
۹	عباسعلی کیخا	معتد محلی
۱۰	عیسی شیخی	عشایر و بهره بردار
۱۱	نوراحمد سارانی مقدم	دامدار و بهره بردار تالاب
۱۲	محمد گل سارانی	خانه کشاورز - بهره بردار
۱۳	عباس سارانی ادیمی	بهره بردار
۱۴	عباس جوادی	معتد طایفه صیادی
۱۵	احمدعلی ملاشاهی	کارشناس منابع طبیعی

شرکت کنندگان در کارگاه سوم تدوین برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز تالاب هامون سیستان،

کارگروه تنوع زیستی بایش، زابل ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	هوشنگ ناظری	فرماندار زابل
۲	سعید محمودی	مدیرکل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۳	حسن دهقان	معاونت فنی اداره کل منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۴	غلامرضا اریایی	مدیریت بحران استان سیستان و بلوچستان
۵	عیسی میرانی شاهرودی	شیلات
۶	سعیده ملکی	دانشگاه
۷	ریحانه پرهیزکار	تسهیلگر - کارشناس محیط زیست سازمان حفاظت محیط زیست
۸	محمد گل ساربان	خانه کشاورز، دوستدار تالاب
۹	بهروز ثریا	
۱۰	لیلا نظری	اداره محیط زیست استان
۱۱	حسین سالار	نماینده سازمان مردم نهاد هامون پایدار
۱۲	ملیحه عسکری	محیط زیست زابل
۱۳	وحید راهداری	دانشگاه زابل، دانشجوی دکترای دانشگاه صنعتی اصفهان
۱۴	مریم پودینه احمد	محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۱۵	رسول قورزائی	نایب رئیس اتحادیه تعاونی‌های صیادی سیستان
۱۶	مسعود شکوئی	سبز آوران هیرمند